

Jaarplan 2017

Waterschap Noorderzijlvest

Groningen, november 2016

Inhoud

1.	Voorwoord	1
2.	Ontwikkelingen	3
3.	Inhoudelijke achtergronden	6
3.1	Opzet	6
3.2	Uitgangpunten	6
3.3	Vergelijking lastenontwikkeling met bestuursafspraken Bestuursakkoord Water	8
4.	Programma's	9
4.1	Samenvatting	9
4.2	Uitwerking programma's Jaarplan 2017	11
4.2.1	Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding	12
4.2.2	Programma Voldoende en Gezond water	16
4.2.3	Programma Gezuiverd Water	22
4.2.4	Programma Water en Maatschappij	26
4.2.5	Programma Bedrijfsvoering	30
5.	Waterschapsbelastingen	34
5.1	Belastingstelsel	34
5.2	Belastingheffing	35
6.	Overige paragrafen	38
6.1	Weerstandsvormogen, reserves en voorzieningen	38
6.1.1	Bestuurlijke risico's	38
6.1.2	Bedrijfsvoeringsrisico's	39
6.1.3	Beschikbare vermogen versus omvang risico's	40
6.1.4	Reserves en voorzieningen	41
6.2	Verbonden partijen	42
6.3	Financiering	43
6.4	EMU-saldo	46
7.	Bijlagen	48
	Bijlage A: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten	49
	Bijlage B: Kostenverdeelstaat	50
	Bijlage C: Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren	51
	Bijlage D: Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa	52
	Bijlage E: Vaste schulden	53
	Bijlage F1: Overzicht investeringen per programma	54
	Bijlage F2: Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2017	55
	Bijlage F3: Overzicht lopende kredieten (bestedingen) Jaarplan 2017 (B-investeringen)	59
	Bijlage G: Overzicht kengetallen Jaarplan 2017	60

1. Voorwoord

Hierbij bied ik u het Jaarplan 2017 aan. Het Jaarplan 2017 is een nadere uitwerking van de eerste jaarschijf van de Perspectiefnota 2017 – 2020. Het geeft invulling aan de koers die wij bij het vaststellen van de perspectiefnota hebben bepaald. Daarnaast zijn de te verwachten resultaten en effecten over 2016, zoals in de najaarsrapportage 2016 opgenomen, verwerkt in het voorliggende jaarplan.

Zoals in de perspectiefnota beschreven, weten we dat we de komende jaren voor grote investeringsprojecten staan. Zo wordt voor de veiligheid van onze inwoners in 2017 uitvoering gegeven aan de versterking en het aardbevingsbesteding maken van de zeedijk tussen de Eemshaven en Delfzijl. Ook de aanpak van de boezemwaterkering langs het Eemskanaal wordt in 2017 gecontinueerd. Gestart wordt met de uitvoering van kadeversterkingen langs het Noord- Willemskanaal en met het vergroten van de capaciteit van gemaal Schaphalsterzijl. In het Zuidelijk Westerkwartier worden samen met andere overheden, organisaties en burgers voorbereidingen getroffen voor het realiseren van waterbergingsgebieden en het herstellen van de beek Dwarsdiep. Tevens wordt in 2017 in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer samen met het Rijk, provincies en de landbouwsector gestart met het realiseren van emissie reducerende maatregelen. Voor een goed zuiveringsproces van het afvalwater wordt in 2017 gestart met de vervanging van de slibfilterpersen op de rwzi Garmerwolde. Al met al veel en complexe projecten die een grote kwalitatieve en kwantitatieve inzet vraagt van onze medewerkers. De verwachting is dat in 2017 bijna € 75 miljoen wordt besteed aan het uitvoeren van projecten, waarvan circa € 58 miljoen aan de versterking van de zeedijk en boezemkeringen.

Ten opzichte van het vorig jaarplan zijn relatief kleine bijstellingen doorgevoerd in de exploitatieramingen om zo toch te kunnen voldoen aan onze taken. Prijsstijgingen in de afgelopen jaren hebben er toe geleid dat onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor goed beheer en onderhoud aan onze watersystemen (baggeren, onderhoud aan waterlopen, gemalen en stuwen). Daarnaast wordt tijdelijk extra personeel ingezet voor de grote projecten aan onze keringen. Ook zijn in dit jaarplan eenmalige extra kosten opgenomen voor het vormen van het Noordelijk Belasting Kantoor. De efficiencyvoordelen worden vanaf 2018 zichtbaar.

Dit jaarplan laat – net zoals in 2016 – voor onze ingezetenen een tariefstijging zien van gemiddeld 1,5% (meerpersoonshuishouden met een eigen huis). Het tarief 2017 voor het zuiveren van het afvalwater blijft met behulp van inzet van onze algemene reserves gelijk aan dat van 2016. Het tarief voor het watersysteembeheer stijgt gemiddeld 3,0%. Afgelopen zomer werd bij de perspectiefnota voor de taak watersysteembeheer nog een stijging verwacht van circa 5%. De reden van een lagere stijging komt met name doordat de investeringen in 2016 achterblijven ten opzichte van wat verwacht werd.

*E.J. Luitjens
Portefeuillehouder Financiën*

Waterschap Noorderzijlvest in het kort

Beheergebied	:	Delen van provincie Groningen, Friesland en Drenthe
Totale oppervlakte	:	± 144.000 ha
Taken	:	Watersysteembeheer en zuiveren
Aantal gemeenten	:	22
Aantal inwoners	:	± 370.000 (betreft iedereen die in het beheergebied woont)
Aantal ingezetenen	:	149.050 (betreft belastingplichtigen)
Aantal vervuilingseenheden	:	415.065, waarvan huishoudens 336.565
Lengte te onderhouden zeedijk in km		74
Lengte in km te onderhouden:		
- boezemkanalen		336
- oeverbeschoeiing vijvers		52
- hoofdwatgangen		2485
- boezemkaden		491
Aantal peilgebieden		648
Aantal boezemgemalen		16
Aantal polderafvoergemalen		101
Aantal polderopvoergemalen		34
Aantal stuwen		660
Aantal inlaten		338
Aantal sluizen		30
Lengte vaarwegen in km		286
Aantal bruggen		83
Aantal zuiveringsinstallaties		15
Aantal slibontwateringsinstallaties		1
Aantal transportgemalen		109
Lengte transportleidingnet in km		401

2. Ontwikkelingen

Primaire keringen

- In kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn prioriteiten gesteld in de te nemen maatregelen aan de primaire keringen in Nederland. Ook voor Noorderzijlvest zijn vanaf 2014 nadere verkenningen voor grootschalige verbeteringswerken aan de zeedijk uitgevoerd. Ten gevolge van de risico's van aardbevingen voor onze zeedijken, wordt de verbetering van de zeekering tussen de Eemshaven en Delfzijl vervroegd ter hand genomen. De daadwerkelijke uitvoering start eind 2016 / begin 2017. De afronding is voorzien in 2020. De voorbereidende werkzaamheden voor de verbetering van de Lauwersmeerdijk zijn in 2016 gestart. Gelet op de omvang van deze projecten vraagt dit veel kwalitatieve en kwantitatieve inzet van onze medewerkers in de komende jaren.

Regionale keringen

- Onze regionale keringen zijn getoetst op de maatgevende hoogwaterstanden (MHW) op onze boezemwateren, de normen voor stabiliteit en de waakhoogte. De uitkomsten van deze toetsing en het onderzoek – waarbij de normen zijn aangepast – heeft grote gevolgen voor de aanpak en verbetering van onze regionale keringen in combinatie met de realisatie van nieuwe waterbergingsgebieden en de gevolgen van aardbevingen (zie hierna). De uitvoering van een aantal maatregelen langs het Eemskanaal is in 2014 en 2015 gestart. De resterende maatregelen worden naar verwachting in de jaren 2017 en 2018 uitgevoerd. De uitvoering van de kadeversterking rond de stad Groningen vindt vanaf 2017 plaats. Ten behoeve van het Lauwersmeergebied wordt nog bekeken of de gewenste veiligheid voor een deel bereikt kan worden door kadeverhoging dan wel het plaatsen van pompen in de spuiokers van de Cleveringsluis bij Lauwersoog. In 2016 is na nader onderzoek (Droge Voeten 2050) besloten de capaciteit van het gemaal H.D. Louwes over een aantal jaren te vergroten. Hierdoor vervalt een groot deel van de maatregelen om de regionale keringen in de 3^e schil te versterken. Evenals bij de primaire keringen geldt ook voor de regionale keringen dat deze grote projecten veel kwalitatieve en kwantitatieve inzet vraagt van onze medewerkers in de komende jaren.

Aardbevingen ten gevolge van aardgaswinning

- Door aardgaswinning in Groningen vindt bodemdaling plaats. De mogelijke negatieve effecten hiervan op de waterhuishouding worden voorkomen door het realiseren van waterhuishoudkundige werken, zoals de bouw van gemalen. De kosten hiervan worden gedekt vanuit het bodemdalingsfonds. Naast bodemdaling veroorzaakt de gaswinning ook aardbevingen. Deze bevingen komen per jaar veelvuldig voor en hebben tot nu toe een kracht die op de schaal van Richter laag is. Negatieve effecten van deze aardbevingen op de waterhuishoudkundige infrastructuur zijn in de afgelopen jaren dan ook beperkt. Begin 2013 werd bekend dat zich vaker en krachtigere aardbevingen kunnen voordoen. Bevingen met een kracht van 5 (of meer) op de schaal van Richter werden hierbij genoemd. Aardbevingen met een dergelijke kracht, vergroten het risico op het disfunctioneren van onze waterhuishoudkundige infrastructuur. Dijken, kaden, gemalen, rwzi's en persleidingen kunnen schade ondervinden en in het ergste geval uitvallen of bij dijken, doorbreken, met alle negatieve gevolgen van dien. Met name vanaf 2016 worden grote investeringen gedaan in de versterking van boezemkeringen en de zeedijk, waarbij deze keringen tevens aardbevingsbestendig worden gemaakt. De Minister van Economische Zaken heeft in 2014 toegezegd die extra werkzaamheden te vergoeden. In de praktijk vergt het onderbouwen en verrekenen van de (meer)kosten van de aardbevingstaak een grote inspanning, doordat er tot nu toe geen ervaring is met het bepalen van de belasting en sterkte van keringen bij aardbevingen en de benodigde versterkingsmaatregelen. Er is voortdurend nauw overleg met de Nationaal Coördinator Groningen, de NAM en de ministeries van Economische zaken en Infrastructuur en Milieu om te komen tot sluitende technische, procedurele en financiële afspraken over de vergoeding van de (meer)kosten van de aardbevingstaak.

Omgevingswet

- In 2019 wordt de Omgevingswet van kracht / ingevoerd. De Omgevingswet moet zorgen voor een integrale benadering van de leefomgeving en de besluitvorming over projecten versnellen en verbeteren. De wet stelt hoge eisen aan de samenwerking in de keten van overheden. Dat begint met de wijze waarop de interactie met de samenleving wordt ingevuld: meer oplossingsgericht vanuit dienstverlening en minder toetsend vanuit het bevoegde gezag.
De Omgevingswet vraagt zodoende van het waterschap om medewerkers met een brede scope van opereren en andere competenties. Daarnaast heeft de invoering van de wet een grote impact op de digitalisering. De digitale ondersteuning van de Omgevingswet moet ervoor zorgen dat alle informatie over de fysieke leefomgeving met één klik op de kaart te vinden is. In 2019 moet een deel van deze informatie al op orde zijn. In 2024 moet de digitale ondersteuning volledig zijn doorgevoerd. Tenslotte heeft de wet consequenties voor de inrichting van de werkprocessen. Bekeken wordt welke financiële effecten de invoering van de Omgevingswet voor Noorderzijlvest zal hebben. In 2017 zal dit meer helder moeten worden.

Kaderrichtlijn Water

- Het maatregelenplan voor de tweede periode van de Europese Kaderrichtlijn Water (van 2016 tot en met 2021) is in 2015 vastgesteld. Bij de vaststelling van de perspectiefnota 2016-2019 is besloten de eerste jaren van de KRW-periode minder projecten te realiseren en in de laatste jaren meer (prioritering). Bij de uitwerking van dit jaarplan is hier rekening mee gehouden. Binnen de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water wordt de komende jaren met medeoverheden en de landbouwsector ook invulling gegeven aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW). Met de provincies wordt in 2016 een regeling opgesteld, waarbij POP3 gelden worden ingezet voor de uitvoering van DAW-maatregelen in de jaren 2017-2021.

Organisatorische ontwikkelingen

- Eind 2016 hebben wij een nadere analyse uitgevoerd van de capaciteitsvraag in relatie tot de efficiency taakstelling. Aan de hand van deze analyse is inzicht verkregen in de effecten van de uitvoering van onze taken op onze kwalitatieve- en kwantitatieve inzet van medewerkers. Hierbij gaan wij uit van een realistische benadering van deze effecten op onze efficiency taakstelling. De geschetste ontwikkelingen vragen een proactieve houding van het waterschap. Daarnaast zetten we voor specifieke expertise extra capaciteit in.

Financieel-economische ontwikkelingen

- Deze bestuursperiode staat Noorderzijlvest voor grote investeringen. Deze zullen leiden tot een stijging van de schuldenlast. Gelet op de hoogte van de schuldenpositie vraagt dit om het maken van scherpe keuzes waar het gaat om deze investeringen. Medio 2017 komen we hierover met een voorstel.
- In juli 2016 is door de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen een positief besluit genomen over het oprichten van het noordelijk belastingkantoor. Inmiddels is gestart met het detailontwerp en de uiteindelijke implementatie. Het streven is dat het noordelijke belastingkantoor operationeel zal zijn op 1 januari 2018.
- Eind 2014 heeft de Tweede Kamer ingestemd met invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen. Dit betekent dat overheden vanaf 1 januari 2016 over de (eventuele) winst, die ze behalen met activiteiten die concurreren met de markt, in principe vennootschapsbelasting (VPB) betalen (25% vanaf € 200.000 winst, daaronder 20%). De eerste mogelijkheid om aangifte te doen is per 1 januari 2017. De voorbereidingen zijn medio 2015 in gang gezet. In samenspraak met de Unie van Waterschappen zijn inmiddels de nodige stappen gezet, met name hoe de onder de VPB vallende activiteiten (de zgn. commerciële activiteiten) in administratieve zin zouden kunnen worden geclusterd.
Op het moment van het tot stand komen van dit Jaarplan is de Unie nog volop in gesprek met de belastingdienst. De uitkomsten hiervan worden eind 2016 verwacht.
In dit jaarplan is geen rekening gehouden met het eventueel betalen van deze belasting. Reden hiervan is dat op niet waterschapseigen taken geen winst wordt gemaakt.

- In opdracht van de Unie van Waterschappen vindt er een onderzoek plaats naar eventuele wijzigingen in het belastingsysteem (Commissie Aanpassing Belastingstelsel – CAB). In afwachting hiervan is het voor 2016 geplande kostentoedelingsonderzoek, zoals opgenomen in het bestuursakkoord, doorgeschoven naar 2017. Voor 2017 zien we voor het waterschap Noorderzijlvest dat bij de categorie gebouwd de totale WOZ-waarde stijgt, waardoor de stijging van de heffingseenheid voor gebouwd lager is dan de lastenstijging voor de taak. Het totaal aantal hectare ongebouwd zal echter afnemen; hierdoor stijgt het tarief per hectare procentueel meer dan de lastenstijging voor de taak watersysteembeheer. De gesignaleerde verschuiving in heffingseenheden wordt in 2017 diepgaander onderzocht. Daarna is een heroverweging van de kostentoedeling op zijn plaats. De CAB heeft in de zomer 2016 een tussenrapportage uitgebracht. De verwachting is dat de definitieve rapportage medio 2017 gereed is.

Overig

- In 2017 vindt een kleine grenscorrectie van het waterschap plaats. Het gebied Norger Petgaten wordt overgeheveld van het Waterschap Drents-Overijsselse Delta naar Waterschap Noorderzijlvest. De provincie Groningen en Drenthe hebben laten weten dat het niet mogelijk is het waterschapsreglement voor 1 januari 2017 aan te passen. Het reglement wordt in de loop van 2017 met terugwerkende kracht tot 1 januari 2017 vastgesteld. Het is slechts in zeer bijzondere omstandigheden mogelijk om met terugwerkende kracht belasting te gaan heffen (namelijk bij de oprichting van een nieuw waterschap). Deze situatie doet zich in de situatie van de gebiedsovername Norger Petgaten niet voor. Hierdoor zal de heffing van de waterschapsbelasting pas vanaf 2018 ingaan voor dit gebied. Het betreft een gebied van circa 146 hectare, waarvan 115 hectare natuur.
- De ontwikkelingen op het gebied van de personeelskosten zijn nog erg onzeker. De huidige cao loopt tot 1 januari 2017. Welke richting de nieuwe cao opgaat is nog niet bekend. Daarnaast wordt thans volop gespeculeerd over de ontwikkeling van de pensioenpremies in 2017. De onzekerheid is groot. In dit jaarplan is rekening gehouden met een stijging van de personeelskosten van 1,5%. Indien het resultaat van de nog af te sluiten cao en de stijging van de pensioenpremies hoger worden, dan zal dit leiden tot hogere personeelskosten dan nu begroot.

3. Inhoudelijke achtergronden

3.1 Opzet

De Waterschapswet vereist dat het algemeen bestuur op hoofdlijnen het beleid formuleert en kaders stelt. Een belangrijk document is in dit verband het waterbeheerprogramma. In het waterbeheerprogramma 2016 – 2021 zijn op hoofdlijnen de visie en maatregelen voor de komende zes jaren aangegeven. Dit waterbeheerprogramma is samen met het bestuursakkoord 2015-2019 van de coalitiepartijen het uitgangspunt geweest voor de uitwerking ervan in zowel de perspectiefnota 2017 - 2020, als in dit voorliggende jaarplan 2017.

De missie hierbij is dat waterschap Noorderzijlvest staat voor veilig, voldoende en schoon water voor alle ingezetenen. Wij creëren hiermee een basis voor een gezonde, toekomstbestendige leef-, woon- en werkomgeving in Groningen en Noord-Drenthe. Wij zijn transparant, resultaatgericht en kostenefficiënt op een innovatieve verantwoorde en duurzame wijze, in samenwerking met onze partners. Wij willen zichtbaar zijn voor onze omgeving.

In hoofdstuk 4 zijn de visie, de beleidsdoelen en de maatregelen voor het jaar 2017 geformuleerd voor de vijf te onderscheiden programma's. Tevens is in dit hoofdstuk een financiële samenvatting weergegeven van het totaal aan programma's. De programma-indeling komt overeen met de indeling zoals opgenomen in het waterbeheerprogramma 2016 – 2021. In het waterbeheerprogramma zijn per programma de visie, de doelen en de maatregelen op hoofdlijnen beschreven. In het bestuursakkoord zijn daarop nadere accenten en aanvullingen op gegeven. In het jaarplan geven wij aan welke maatregelen en projecten wij in 2017 gaan uitvoeren. Op deze wijze worden het waterbeheerprogramma, het bestuursakkoord, de perspectiefnota, het jaarplan en de daaruit voortvloeiende rapportages in één lijn gebracht.

3.2 Uitgangspunten

Na de waterschapsverkiezingen van maart 2015, is een coalitie gevormd van Water Natuurlijk, VVD, Christen Unie / CDA en geborgd ongebouwd. De coalitie heeft op hoofdlijnen een bestuursakkoord voor de komende jaren opgesteld. Het Waterbeheerprogramma 2016-2021, het maatregelenpakket uit Droge Voeten 2050 en het bestuursakkoord zijn leidend geweest voor het opstellen van de perspectiefnota 2017-2020. De eerste jaarschijf uit deze perspectiefnota is nader uitgewerkt in het voorliggende Jaarplan 2017. Een tussentijdse evaluatie van het bestuursakkoord vindt in 2017 plaats (midterm review).

De perspectiefnota 2017 – 2020 geeft de koers aan voor de komende jaren. De uitkomst van de perspectiefnota is dat het gemiddelde stijgingspercentage van de saldolasten voor de jaarschijf 2017 circa 2,4 % bedraagt ten opzichte van het jaar 2016. Om sterke tariefschommelingen te voorkomen is bij de perspectiefnota voor de taak waterzuiveren tariefegalisatie toegepast door de inzet van algemene reserves voor deze taak. Hiermee kan het tarief voor het jaar 2017 op hetzelfde niveau blijven als dat van 2016 (geen tariefstijging). Voor de taak watersysteembeheer kan vanwege de hoogte van de algemene reserves voor deze taak geen inzet vanuit de algemene reserves worden gerealiseerd. De tariefstijging in 2017 voor de taak watersysteembeheer is in de perspectiefnota becijferd op 5,0% ten opzichte van 2016.

Ondanks doorgevoerde besparingen en effectiviteitslagen van de afgelopen jaren en de verwachte besparingen in met name de taak waterzuiveren stijgen de saldokosten in de komende jaren. De stijging in de komende jaren wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de toename van de kapitaallasten ten gevolge van investeringen uit de afgelopen jaren. Dit geldt (nog) niet voor het jaar 2017. De toename van de saldokosten in het jaar 2017 komt met name door een toename van de personeelskosten, een stijging van de kosten van goederen en diensten en eenmalige extra kosten voor de vorming van het Noordelijk Belastingkantoor (zie hoofdstuk 4). Deze aspecten waren reeds verwerkt in de perspectiefnota 2017-2020. De financiële vertaling van de uitvoering van de werkzaamheden leidt tot een totaal aan zogenoemde netto-lasten die via aanslagoplegging door de ingelanden moeten worden opgebracht. De basis hiervoor is een prognose van het aantal heffingseenheden. De gegevens hiervoor worden door Hefpunt verstrekt.

Teneinde inzicht te krijgen in de achtergronden die uiteindelijk hebben geleid tot het netto lastenniveau en de stijging hiervan ten opzichte van het Jaarplan 2016 is hieronder een aantal uitgangspunten benoemd:

- het geactualiseerde financieel beleid van september 2016 is toegepast; dit heeft niet geleid tot (financiële) aanpassingen;
- de interne kostentoerekeningsystematiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de twee taken, is conform het besluit van het algemeen bestuur van 7 mei 2014 toegepast;
- voor de personeelskosten is gerekend met 1,5% stijging ten opzichte van het prijsniveau 2016 (voor cao afspraken, premiestijgingen en prestatietoelagen). Er zijn nog geen cao afspraken voor 2017 gemaakt.
- De organisatie heeft op 1 januari 2017 een toegestane formatie van 264,9 fte (in 2016 267,4 fte). In het jaarplan 2017 is financieel gerekend met de formatiebezetting van circa 277 fte (in 2016 272 fte). Het verschil tussen de formatie en bezetting komt door onder andere een aantal bovenformatieve medewerkers en doordat tijdelijk meer mensen in dienst zijn vanwege de uitvoeringsprojecten aan onze kringen. In de loop van het jaar zal de formatiebezetting licht afnemen door vertrek en pensioen van medewerkers. De formatie is ten opzichte van 2012 circa 17 fte lager;
- Voor de kosten van goederen en diensten is geen generieke inflatiecorrectie toegepast, voor een beperkt aantal onderdelen is de raming ten gevolge van prijsstijgingen in de afgelopen jaren verhoogd. Deze verhoging is stapsgewijs over een drietal jaren opgenomen (2017 t/m 2019);
- voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 2,28. In het jaarplan 2016 en in de perspectiefnota 2017-2020 is gerekend met een rentepercentage van respectievelijk 2,6 en 2,23.
- het financieringstekort is tegen een rente van 0,5% meegerekend;
- sobere, doelmatige en realistische uitvoering van projecten, beheer en onderhoud;
- externe geldstromen worden zoveel mogelijk benut (POP, Innovatiegelden, bodemdaling, HWBP, ministerie van EZ, Waddenfonds, Europa, andere overheden etc.);
- om redenen van efficiency en kennisdeling wordt regionaal en landelijk samengewerkt met andere organisaties, zoals in Hefpunt en in het Waterschapshuis;
- er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met buurwaterschappen en andere regionale overheden om effectiever en efficiënter te kunnen werken en om kennis te delen.

3.3 Vergelijking lastenontwikkeling met bestuursafspraken Bestuursakkoord Water

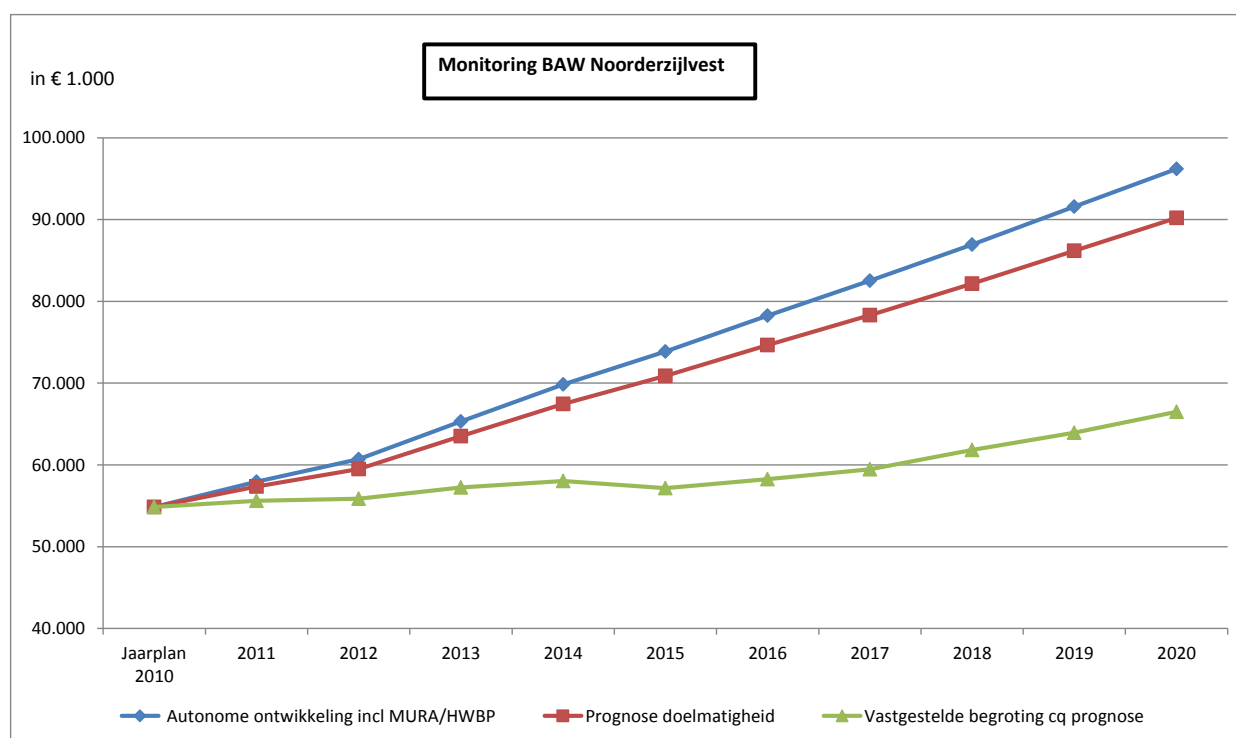
In 2011 is het Bestuursakkoord Water (BAW) afgesloten waarbij is afgesproken dat de overheden in 2020 een doelmatigheidswinst hebben gerealiseerd van jaarlijks € 750 miljoen (prijspeil 2010). Het aandeel van de waterschappen hierin bedraagt plm. € 325 miljoen en het aandeel van Noorderzijlvest plm. € 6 miljoen.

Op landelijk niveau worden de gemaakte afspraken gevolgd via drie sporen te weten

- de werkelijke lastenontwikkeling afgezet tegen de autonome ontwikkeling,
- de voortgang en resultaten van de doelmatigheidsregelingen en
- de daadwerkelijk geleverde prestaties.

Jaarlijks worden de gegevens gepubliceerd in 'Water in Beeld' (mei, door Ministerie I&M)) en driejaarlijks in de "Monitor Doelmatigheidswinst". Uit de rapportage van mei 2015 (gegevens tot en met 2014) blijkt dat voor alle waterschappen de feitelijke lastenontwikkeling lager ligt dan de verwachting. In financiële zin liggen we derhalve 'op koers'.

In de Perspectiefnota 2010 – 2013 was nog uitgegaan van een gemiddelde toename van de lasten met ruim 5 % per jaar. Op basis van die perspectiefnota – aangevuld met de kosten Mura en HWBP – is een verwachting opgesteld van de totale lastendruk (omslag); in onderstaande grafiek weergegeven met de blauwe lijn. De rode lijn in de grafiek geeft aan de prognose waarbij in 2020 € 6 miljoen is bespaard. Op basis van de werkelijke begrotingen 2010 tot en met 2016 en het thans voorliggende jaarplan 2017 is de groene lijn bepaald (omslagen). De totale lasten na 2017 zijn gebaseerd op de perspectiefnota 2017 – 2020 en voortzetting van deze koers na het jaar 2020. Deze laatste gegevens zijn niet teruggerekend naar prijspeil 2010.

De conclusie is dat de lastendrukontwikkeling bij Noorderzijlvest zich binnen de verwachtingen bevindt. Door de ingezette bezuinigingen vanaf 2011, die zijn ingezet los van de gemaakte afspraken in het kader van BAW, kunnen we ons aandeel in de doelmatigheidswinst in 2020 ruimschoots behalen. In 2017 bedraagt de doelmatigheidswinst circa € 19 miljoen.

4. Programma's

4.1 Samenvatting

Ten opzichte van het Jaarplan 2016 stijgen de saldo kosten in 2017 per saldo met ruim € 1,2 miljoen (2,0%). De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

TOTAAL	L A S T E N						B A T E N	S A L D O K O S T E N	
in € 1.000	Kapitaallast en	Perso neels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	Onvoor zien	Totaal lasten	Baten	Saldo kosten	Index jaarplan 2016=100
Jaarplan 2017	21.691	21.840	31.256	0	10	74.797	15.344	59.453	102,0
Jaarplan 2016	22.575	21.113	30.299	0	10	73.996	15.724	58.272	100,0
Jaarrapp. 2015	22.014	20.815	29.596	684	0	73.109	17.050	56.060	96,2

De stijging van de saldolasten (1,2 miljoen) in 2017 is hieronder per kostencategorie op hoofdlijn nader toegelicht.

De kapitaallasten dalen ruim met € 884.000. Dat wordt veroorzaakt door achterblijvende investeringen in 2016 en daarnaast een lagere omslagrente in 2017 ten opzichte van 2016 (van 2,6% in 2016 naar 2,28% in 2017).

De personeelskosten stijgen met bijna € 730.000, dat komt doordat voor 2017 met 5 fte meer formatiebezetting wordt gerekend. Voor een groot deel staan hier ook baten tegenover omdat de uit te voeren werkzaamheden grotendeels worden vergoed vanuit het HWBP. Daarnaast is bij de personeelskosten rekening gehouden met een stijging van 1,5% ten opzichte van het prijspeil 2016.

De kosten voor goederen en diensten stijgen met bijna € 960.000. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door eenmalige kosten voor de vorming van het Noordelijk belastingkantoor en (beperkte) verhoging van enkele onderhoudsbudgetten.

De baten (exclusief belastingopbrengsten) dalen per saldo met € 380.000 in 2017. Het betreft hier, naast een stijging van personeelsbaten, een optelsom van dalingen op diverse posten.

	INVESTERINGEN					
in € 1.000	Besteding	Subsidie	Saldo	Act.Uren	Act.rente	Totaal
Jaarplan 2017	74.434	46.075	28.359	1.171	476	30.006
Jaarplan 2016	51.568	24.192	27.376	1.173	362	28.910

Het totale netto investeringsprogramma bedraagt in 2017 circa € 28,4 miljoen. In dit bedrag is rekening gehouden met bijdragen van derden / subsidies. Daarnaast worden conform de verslaggevingsvoorschriften en het eigen financieel beleid de kosten van eigen uren en bouwrente geactiveerd. In totaal betreft dit ruim € 1,6 miljoen. Het netto investeringsbedrag is in 2017 circa € 1,0 miljoen hoger dan in het jaarplan 2016 is opgenomen. Dit komt voornamelijk door investeringen in de primaire en regionale waterkeringen. Ten opzichte van de perspectiefnota is het netto investeringsbedrag circa € 12,4 miljoen lager. De grote uitgaven van de projecten aan met name de primaire en regionale keringen vinden in de jaren 2017-2021 plaats.

Van het netto investeringsbedrag in 2017 wordt bijna 80% besteed aan projecten ten behoeve van de taak watersysteembeheer en ruim 20 % ten behoeve van de taak waterzuiveren. Binnen de taak watersysteembeheer wordt ruim 84% besteed aan versterking van de zeedijken en boezemkeringen (programma waterveiligheid en rampenbestrijding).

Ten opzichte van de perspectiefnota 2017-2020 zijn de geraamde saldokosten in 2017 bijna € 0,2 miljoen lager. De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

TOTAAL	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
in € 1.000	Kapitaallast en	Perso neels kosten	Goederen & Diensten	Toe. Voor zieningen	Onvoor zien	Totaal lasten	Baten	Saldo kosten	Index jaarplan 2016=100
Jaarplan 2017	21.691	21.840	31.256	0	10	74.797	15.344	59.453	102,0
PPN 17 -20	22.422	21.286	31.446	0	10	75.164	15.506	59.658	102,2

Deze daling van de saldokosten in het Jaarplan 2017 ten opzichte van de Perspectiefnota 2017-2020 wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kapitaallasten (€ 0,7 miljoen) doordat de geraamde netto investeringen uit het Jaarplan 2016 achter blijven. Daar staat echter tegen over hogere personeelskosten (€ 0,5 miljoen) door met name tijdelijke extra personeel voor de keringenprojecten.

De ontwikkeling van het saldo lasten en baten uitgesplitst naar de programma's geeft het volgende beeld.

SALDO LASTEN EN BATEN PER PROGRAMMA						
in € 1.000	1. Waterveiligheid & Rampen- bestrijding	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfsvoering	Saldo
Jaarplan 2017	6.906	16.226	15.713	5.508	15.099	59.453
Jaarplan 2016	6.209	16.281	15.928	5.601	14.254	58.272
Jaarrap. 2015	5.333	15.947	15.401	5.487	13.892	56.060

De saldolasten per programma ontwikkelen zich in lijn met de kaderstellingen uit de perspectiefnota. In de volgende uitwerking per programma wordt hier nader op ingegaan.

4.2 Uitwerking programma's Jaarplan 2017

In de volgende paragrafen zijn de programma's uitgewerkt in onderscheiden beleidsonderwerpen. Eerst zijn de doelen per programma genoemd. Vervolgens is aangegeven wat in 2017 wordt gedaan om de doelen te realiseren en welke middelen daarvoor noodzakelijk zijn. In bijlage F is in een totaaloverzicht aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per programma en de daarin onderscheiden beleidsonderdelen.

Per programma is een lijst opgenomen van investeringsprojecten 2017. Van een aantal projecten is reeds eerder door het algemeen bestuur kredieten verstrekt. Deze projecten zijn aangegeven met de letter B. In bijlage F3 is een overzicht opgenomen van deze projecten. Van de overige projecten bepaalt het algemeen bestuur welke investeringen wel en welke niet met kredietvoorstellen in het algemeen bestuur terug moeten komen. Van investeringsprojecten die aangeduid zijn met de letter A wordt voorgesteld het krediet beschikbaar te stellen bij het vaststellen van het jaarplan. Een nadere toelichting op deze A – investeringen is opgenomen in bijlage F2. Investeringsprojecten aangeduid met de letter C worden separaat aan het algemeen bestuur aangeboden voor het aanvragen van krediet. Het betreft hier met name projecten waarvan de uitvoering start in 2017 en doorloopt in de jaren daarna.

4.2.1 Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding

Toelichting op inhoud van het programma

In dit programma heeft “waterveiligheid” betrekking op de aanleg, het onderhoud en het beheer van de zeekering en de boezemkaden. Daaronder worden alle werkzaamheden begrepen die te maken hebben met de veiligheidsketen, inclusief het toezicht op de dijken en kaden en de calamiteitenbestrijding. In dit programma zit ook de beleidsontwikkeling van de relatie tussen het oppervlaktewaterbeheer en de veiligheid voor de burgers (voorkomen van overstromingen). Door sterke dijken en waterkeringen wordt voldaan aan de ‘eerste laag’ van het veiligheidbeleid. Alle werkzaamheden ten aanzien van calamiteitenbestrijding vallen onder dit programma; niet enkel calamiteiten ten aanzien van hoog water, maar ook die van watertekorten en calamiteiten ten aanzien van de waterkwaliteit en het vaarwegbeheer. In dit programma zijn de kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de beheersing van de muskusratten- en beverrattenpopulatie opgenomen.

Visie op Waterveiligheid en rampenbestrijding

Bescherming tegen overstromingen, vanuit zee of vanuit de binnenwateren, is een kerntaak van het waterschap Noorderzijlvest. Preventie, een calamiteit proberen te voorkomen, heeft daarbij de hoogste prioriteit. Maar een volledige garantie op ‘altijd droge voeten’ kunnen we nooit geven. Daarom blijft het onverminderd belangrijk om de maatregelen te nemen die de schadelijke gevolgen zo veel mogelijk kunnen beperken. Wij kiezen voor een benadering waarmee op de maatregelen die getroffen worden in de komende vier jaren voortgebouwd kan worden in volgende perioden. Wij werken de Deltabeslissingen uit door het – daar waar mogelijk – toepassen van innovatieve dijkconcepten bij de versterking van de primaire keringen. In het bereiken van waterveiligheid ter voorkoming van overstroming door overtollig regenwater richten we ons op de trits ‘vasthouden-bergen-afvoeren’.

Als gevolg van de gaswinning in Groningen wordt Noorderzijlvest geconfronteerd met zowel bodemdaling als aardbevingen. Onderzoek heeft aangegeven dat er snel iets moet gebeuren waar het gaat om het aardbevingsbestendig maken van dijken en kades. Daarnaast wordt prioriteit gelegd bij nader onderzoek naar en aanpak van de zeedijken. Wij willen een zo snel mogelijke realisatie van deze aardbevingsbestendigheid en willen onderzoeken of met versnelde procedures kan worden gewerkt. Ook voor de overige waterhuishoudkundige infrastructuur, zoals gemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en persleidingen zal worden nagegaan of er preventieve maatregelen nodig zijn in verband met aardbevingen.

Beleidsdoelen en maatregelen 2017

Primaire waterkering

<u>Doel</u> Het voorkomen van overstromingen, waarbij onze zeedijk voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm en aardbevingsbestendig is.	2021
---	------

Maatregelen in 2017

- Een deel van het areaal primaire waterkering voldoet niet aan de wettelijke normering. Deze trajecten worden in de komende jaren versterkt. De uitvoering van de dijkversterking van het traject Eemshaven-Delfzijl start begin 2017. De finale afronding van het project is voorzien in 2020/2021. Een deel van de bijdrage in de uitvoering van dit project is reeds in 2016 ontvangen (voorschot) vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).
- In het kader van het dijkverbeteringsproject Eemshaven-Delfzijl wordt een langjarig meetproject opgestart gericht op het verkrijgen van meer kennis en inzicht in de hydraulische belasting van dit dijktraject.
- Voor wat betreft de Lauwersmeerdijk gaat in 2017 de verkenningsfase van start.
- De aardbevingsbestendigheid voor de overige primaire keringen wordt in 2017 geïnterpreteerd.
- Per 1 januari 2017 is de nieuwe veiligheidsnormering tegen overstroming wettelijk van toepassing. Deze is gebaseerd op het overstromingsrisico en wordt op basis van het Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium (WBI) getoetst. De werkzaamheden in 2017 bestaan voornamelijk uit het inwinnen en verwerken van (geotechnische) data en profielgegevens en de afronding van de proefvoetsing welke in 2016 is gestart.
- We zetten de Project Overstijgende Verkenning Waddenzee in 2017 voort.
- Het reguliere beheer en onderhoud van de primaire keringen vindt plaats op basis van het opgestelde onderhoudsbeheerssysteem.

Regionale waterkering

<u>Doel</u> Het voorkomen van overstromingen, waarbij onze regionale waterkeringen voldoen aan de regionale veiligheidsnorm en aardbevingsbestendig zijn.	2020
--	------

Maatregelen in 2017

- Goed op orde zijn van het beheer en onderhoud van de regionale keringen op basis van het onderhoudsbeheerssysteem.
- In 2017 vindt de voortzetting plaats van de voorbereiding en uitvoering van het versterken van de noordelijke Eemskanaalkade (inclusief kade Oude Eemskanaal).
- In 2016 zijn de voorbereidende werkzaamheden aan de regionale keringen rondom de stad Groningen (Noord-Willemskanaal, Schipsloot, Schuitendiep en Reitdiep) uitgevoerd. De daadwerkelijke uitvoering van de kadeversterking en/of kadeverhoging start in 2017.
- In 2017 wordt gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de verbetering van de regionale kering rondom het Lauwersmeer.
- Voor de overige regionale keringen wordt in 2017 een plan van aanpak opgesteld. Uitvoering hiervan vindt in de jaren daarna plaats.
- In 2017 wordt de tweede fase van het Damsterdiep gebaggerd. Het baggerslib dat vrijkomt wordt getransporteerd naar het Dijkpark Garmerwolde, waarna - na indroging - dit verwerkt wordt in de waterkering van het Eemskanaal.

Calamiteitenbestrijding

<u>Doel</u> Er is een goed getrainde en toegeruste calamiteitenorganisatie.	2017
--	------

Maatregelen in 2017

- Voortzetting van de actualisatie van de calamiteitenbestrijdingsplannen.
- Het periodiek houden van oefeningen, trainingen en opleidingen op bestuurlijk, operationeel en uitvoerend vlak
- Voortzetting van het leveren van een bijdrage aan de Veiligheidsregio aan het opstellen van overstromingsrisicobeheerplannen volgens de Europese richtlijn. In 2017 zullen deze gereed zijn.
- Voortzetting van de implementatie van de netcentrische werkwijze calamiteitenbeheersing.

Beheer muskusrattenpopulatie

<u>Doel</u> De muskusrattenpopulatie is eind 2018 op een beheersbaar niveau, dat wil zeggen, per kilometer watergang 0,35 vangsten per jaar.	2018
---	------

Maatregelen in 2017

- Optimalisatie beheer muskusrattenpopulatie door in 2017 extra inzet te plegen.
- Analyseren van het wetenschappelijke rapport “veldproef 2013-2016” en inspelen op de uitkomsten van deze analyse.

Financiële middelen

In onderstaande tabel zijn de saldo lasten en baten en de jaarlijkse investeringsbedragen opgenomen.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Waterveiligheid en rampenbestrijding 2017

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2016=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2017	6.906	111,2	11,2	59.057	44.750	14.307
Jaarplan 2016	6.209	100,0	16,4	34.658	22.452	12.206
Jaarrap. 2015	5.333	85,9				

Verschillen 2016 en 2017

In vergelijking met het jaarplan 2016 zijn de saldokosten met € 697.000 gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Hogere kapitaallasten van € 371.000 welke voortkomen uit de omvangrijke investeringen in de primaire en regionale keringen en de jaarlijkse HWBP-bijdrage.
- Een hogere personele last van € 290.000 met name door verwachte generieke kostenstijging van 1,5% ten opzichte van 2016 en extra personele inzet.
- Een lagere bate (€ 333.000) voornamelijk veroorzaakt doordat in 2016 de inhaalafschrijving HWBP 2011 voor het laatst uit de algemene reserve watersysteem is onttrokken.
- Daarnaast een kleine stijging binnen de goederen en diensten van € 3.000.

Tegenover de hierboven genoemde nadelen staan hogere baten. Er worden meer personele uren geactiveerd voor de keringen projecten en er wordt een hogere subsidie ontvangen vanuit het HWBP voor de personele inzet aan de primaire keringen, samen € 300.000.

INVESTERINGEN 2017

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2017 zijn.

Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding		2017	
		Besteding	Subsidie
	PRIMAIRE KERINGEN		
B	- Eemshaven – Delfzijl	€ 40.000.000	€ 37.760.000
C	- Lauwersmeerdijk	€ 750.000	€ 675.000
A	- Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage)	€ 3.500.000	€
B	- Toetsing primaire keringen	€ 927.500	€
B	- Vervangen electrosloten Ommelanders zeedijk	€ 70.642	€
	REGIONALE KERINGEN		
B	- Kering Eemskanaal	€ 5.000.000	€ 3.300.000
C	- Versterken Eemskanaalkade 2015-2019	€ 5.000.000	€ 3.000.000
C	- Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal / Reitdiep	€ 1.500.000	€
B	- Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal / Reitdiep	€ 455.000	€
B	- Dijkpark Garmerwolde	€ 1.000.000	€
	CALAMITEITENBESTRIJDING		
B	- Optimalisatie / update Modellerings Hoogwater	€ 40.000	€ 15.000
A	- Netcentrisch werken	€ 50.000	€
	TOTAAL	€ 58.293.142	€ 44.750.000

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2016 / 2017 aan algemeen bestuur

4.2.2 Programma Voldoende en Gezond water

Toelichting op inhoud van het programma

In dit programma wordt onder “voldoende en gezond water” begrepen de inrichting, het onderhoud en het beheer van het oppervlaktewater inclusief het toezicht hierop, en het beheer van het freatisch grondwater. Maatregelen voor het voorkomen van wateroverlast zoals het inrichten van waterbergingsgebieden en het vergroten of het plaatsen van gemaalcapaciteiten vallen tevens onder dit programma. Een belangrijk deel van de maatregelen voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en uit het onderzoek Droge Voeten 2050 is in dit programma opgenomen. Dit geldt ook voor de maatregelen voortvloeiend uit de peilbesluiten.

Visie op Voldoende en Gezond water

De gevolgen van klimaatverandering hebben effect op het watersysteem. Een stijgende zeespiegel, meer en langere perioden van hevige regen, afgewisseld met langdurige droogte, problemen die vragen om robuuste oplossingen. Wij willen dat ons watersysteem zo veel mogelijk natuurlijk functioneert en dat het klimaatbestendig, veerkrachtig en gezond is. Het watersysteem moet voldoende en schoon water bevatten. Voor mens en dier, voor natuur en landbouw en om de gewenste gebruiksfuncties mogelijk te maken, echter wel op plaatsen die daar het meest geschikt voor zijn. Dit betekent dat de waterpeilen vooral afgestemd zijn op de gebruiksfuncties. Om dit resultaat te bereiken gaan we verdergaande samenwerkingsvormen aan. Met het maatschappelijk veld, met andere overheden, marktpartijen, particulieren, kennisinstituten en het onderwijs. We maken ook zo veel mogelijk gebruik van innovaties en technologische ontwikkelingen, die het gestelde doel dichterbij brengen.

Als het gaat om gezond en schoon oppervlaktewater werken we aan de invulling en uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zonder de doelstelling van de KRW uit het oog te verliezen kiezen we voor: haalbaar en betaalbaar. Deze haalbaarheid wordt vergroot als de bijdragen van partners en subsidies voor de cofinanciering tijdig beschikbaar komen; wij zullen ons daarvoor inzetten. Wij streven naar een goede samenwerking met de gebiedscollectieven die in de provincies de vergroening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid gaan invullen. Het terugdringen van emissies en nutriënten blijkt de belangrijkste succesfactor om de waterkwaliteit te verbeteren. Ook bij het uitvoeren van andere investeringen, zoals die in het kader van Droge Voeten, wordt een bijdrage aan het realiseren van de KRW-doelen geleverd.

Beleidsdoelen en maatregelen 2016

Kaderrichtlijn water

<u>Doel</u>	
Het verbeteren van de ecologische en fysisch-chemische toestand van onze waterlichamen overeenkomstig de doelstellingen vanuit de Europese kaderrichtlijn water. De leefgebieden van vissen, macrofauna en planten zijn uiterlijk in 2027 verbeterd.	2021 2027

Maatregelen in 2017

- Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) heeft als doel om te komen tot het uitvoeren van maatregelen die bijdragen aan een verbetering van de waterkwaliteit. Wanneer maatregelen worden genomen waaronder de vermindering van erf- en perceelemissies dan zal dat ten goede komen aan de kwaliteit van het oppervlaktewater. POP3 subsidies kunnen worden ingezet voor het nemen van DAW-maatregelen. Na aanvraag POP3 subsidie wordt in 2017 gestart met de uitvoering van de te treffen maatregelen. Het waterschap levert hierin een (financiële) bijdrage.
- In 2016 heeft de voorbereiding plaatsgevonden van het beekherstel Oostervoortschediep fase 3. In 2017 wordt met de uitvoering van de werkzaamheden gestart, afronding is voorzien in 2018.
- In 2016 zijn de voorbereidende werkzaamheden getroffen voor de aanleg van vier vispassages in de Grote Masloot. In 2017 vindt de realisatie plaats. Tevens wordt de vispassage Sterrebos nabij Roden aangelegd en de vispassage bij gemaal Den Deel aangepast.
- In 2017 wordt wederom een deel van onze oevers langs watergangen natuurvriendelijk ingericht (circa 8 km).
- In het Zuidelijk Westerkwartier wordt samen met andere overheden en organisaties in 2017 gewerkt aan plannen voor de herinrichting en beekherstel van het Dwarsdiep. Gestreefd wordt naar de start van de daadwerkelijke uitvoering eind 2017 / begin 2018. De werkzaamheden zullen naar verwachting eind 2019 zijn afgerond.
- Het voorbereiden en deels in 2017 uitvoeren van het herinrichten van oevers van het Paterswoldsemeer.

Droge Voeten 2050

<u>Doel</u>	
Een robuust en veerkrachtig watersysteem dat bestand is tegen extreme waterhuishoudkundige situaties ten gevolge van grote hoeveelheden neerslag, danwel tegen grote droogte. Zowel op korte termijn als op lange termijn zullen maatregelen moeten worden uitgevoerd voor een toekomstbestendig watersysteem.	2020 2050

Maatregelen in 2017

- In het Zuidelijk Westerkwartier wordt samen met andere overheden en organisaties in een gebiedsproces gewerkt aan de realisatie van de waterbergingsgebieden "De Dijken" en de "Drie Polders". Tevens worden voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd om zoveel mogelijk water in het beekdal van het Dwarsdiep vast te houden. Uitvoering vindt naar verwachting plaats vanaf eind 2017 / begin 2018.
- Voorbereidende werkzaamheden worden getroffen voor het uitvoeren van maatregelen voor het optimaliseren van het watervasthouden c.q. waterbergen in de Eelder- en Peizermeden.
- Het nader onderzoeken en voorbereiden van de werkzaamheden voor het vergroten van de bemalingscapaciteit van gemaal Schaphalsterzijl is in 2016 gestart. De uitvoering vindt vanaf 2017 plaats.
- In 2016 is gestart met het uitvoering geven van het Deltaprogramma Zoet Water. Nader onderzoek en studie naar de waterbesparingsmaatregelen van het toekomstig grondgebruik (o.a Gouden Gronden) vindt ook in 2017 plaats.

- Een onderzoek en een nadere analyse naar de mogelijkheden voor het plaatsen van pompen in de spuiokers van de Cleveringsluis te Lauwersoog is in 2016 gestart. De voor- en nadelen ten opzichte van verhoging keringen Lauwersmeer worden in kaart gebracht. De uitkomsten van dit onderzoek worden in 2017 aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Waterbeheersing algemeen

<u>Doel</u> Het realiseren van een optimaal en efficiënt waterbeheer; dat wil zeggen, gedurende het gehele jaar voldoende en schoon water voor alle gebruiksfuncties in ons beheergebied, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten	2016-2021
--	-----------

Maatregelen in 2017

- Operationeel peilbeheer gedurende 365 dagen.
- Het opstellen van peilbesluiten, waarbij de prioriteit ligt bij de gebieden waar bodemdaling plaatsvindt en waar maatregelen liggen in het kader van Droge Voeten 2050 en Nationaal Bestuurakkoord Water (NBW). Het betreft onder andere de gebieden 1^e schil bodemdaling, polders Fivelingo en de zogenaamde "Hunsingo-polders".
- Start met de uitvoering van maatregelen naar aanleiding van genomen peilbesluiten: Smildergerveen, Oling, en binnen het bodemdalingsgebied.
- In 2017 wordt gestart met de uitvoering van kadeherstel c.q. aanpassing van beschoeiing van delen van het Usquerdemaar, van kades bij Niezijl en Schouwerzijl en delen van kades gelegen in tweede schil bodemdalingsgebied.
- Samen met de gemeente Appingedam en aanliggende eigenaren wordt de kade Damsterdiep aan de Solwerderstraat gerenoveerd c.q. vernieuwd.
- In 2017 worden delen van het Startenhuizemaar ingericht door verdieping, verbreding in combinatie met de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
- Afronding van de aanleg en verbreding van onderhoudspaden c.a. in het gebied van de landinrichting Peize.
- In 2016 is samen met de gemeente Eemsmond en de provincie Groningen een verkenning uitgevoerd naar de mogelijke realisatie van een zogenaamde spoelzee om zo de haven en vaargeul bij Noordpolderzijl structureel en duurzaam op diepte te houden. Begin 2017 worden de uitkomsten van deze verkenning aan het bestuur voorgelegd.
- In het kader van de uitvoering van stedelijk waterbeheer c.q. waterbeheer in bebouwde gebieden wordt in 2017 samen met de gemeente Groningen gestart met de verbetering van de waterhuishouding in en rondom het Stadspark. Daarnaast dient de waterhuishouding in en rond de Eemshaven aangepast te worden naar aanleiding van de ontwikkelingen in en om dit gebied (waterstructuurplan Eemshaven).
- Verdere optimalisatie van de processen vergunningverlening en handhaving door omgevingsloket en digitale watertoets.

Waterbeheersing kunstwerken

<u>Doel</u> Het realiseren van een optimaal en efficiënt waterbeheer; dat wil zeggen, gedurende het gehele jaar voldoende en schoon water voor alle gebruiksfuncties in ons beheergebied, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten	2016-2021
--	-----------

Maatregelen in 2017

- Groot onderhoud van één stroomkoker en schuiven Cleveringsluis.
- Renovatie c.q. vervanging van twee relatief kleine kwantiteitsgemalen "Garmerwolde" en "Rottegat".
- Gestart wordt met de uitvoering van de renovatie van het gemaal Spijksterpompen (o.a. elektrische installatie). Uitvoering loopt door in 2018.
- Eind 2017 wordt gestart met de voorbereiding van de renovatie van gemaal De Drie Delfzijen.

- In 2017 vindt de afronding plaats van een onderzoek naar de effecten van aardbevingen op het functioneren van onze waterhuishoudkundige infrastructuur (sluizen, gemalen, stuwen).
- Het wetterskip Fryslân voert in 2017 renovatiewerkzaamheden uit aan het inlaatwerk Teroelsterkolk te Lemmer. Met dit inlaatwerk wordt in de zomermaanden IJsselmeerwater ingelaten en doorgevoerd naar de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's. Wij dragen bij in deze renovatiewerkzaamheden.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2017.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Voldoende en gezond water 2017

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2016=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2017	16.226	99,7	-0,3	8.988	1.291	7.697
Jaarplan 2016	16.281	100,0	2,0	8.309	1.730	6.579
Jaarrap. 2015	15.947	98,0				

Verschillen 2016 en 2017

In vergelijking met het jaarplan 2016 dalen de saldokosten met € 55.000. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Hogere lasten voor goederen en diensten, € 310.000, door verhoging van de budgetten voor onderhoudsmaterieel en door derden uit te voeren onderhoud aan watergangen en kunstwerken. Deze zijn namelijk duurder geworden door onder andere prijsstijgingen in de afgelopen jaren.
- Hogere personele lasten van € 52.000 met name door verwachte generieke kostenstijging van 1,5% ten opzichte van 2016.

Tegenover genoemde nadelen staat een voordeel van € 340.000 door lagere kapitaallasten in 2017 ten opzichte van 2016. Dit wordt veroorzaakt door achterblijvende investeringen in 2016 en een lagere berekende omslagrente. Tevens hogere baten (€ 77.000) doordat er meer personele uren geactiveerd worden ten opzichte van 2016.

INVESTERINGEN 2017

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2017 zijn.

Programma Voldoende en gezond water		2017	
		Besteding	Subsidie
	KADERRICHTLIJN WATER		
B	- Vispasseerbaar maken Cleveringsluis	€ 18.000	€ 7.000
C	- Inrichting Dwarsdiep	€ 125.000	€
A	- Kennisontwikkeling watersysteem	€ 60.000	€
B	- Realisatie vispassages	€ 349.512	€
C	- Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	€ 50.000	€
C	- Optimalisatie vispassage Sterrebos	€ 250.000	€
B	- Beekherstel Oostervoortsche Diep (fase 3)	€ 300.000	€
B	- Voorbereiding en uitvoeren inrichting moeraszone Paterwoldsemeer	€ 120.000	€
C	- Vermindering landbouwemissies (bijdrage NZV aan DAW)	€ 100.000	€
C	- Start oplossen vismigratie knelpunten	€ 30.000	€
B	- Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	€ 80.000	€
B	- Aanleg 4 km natuurvriendelijke oever	€ 250.000	€ 150.000
B	- Inrichting natuurvriendelijke oevers (2 km)	€ 120.000	€
	DROGE VOETEN 2050		
B	- Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	€ 150.000	€ 50.000
B	- Voorbereiding optimalisatie waterberging Eelder – Peizermaden	€ 50.000	€
C	- Start vergroten gemaal Schaphalsterzijl	€ 450.000	€
B	- Voorbereiding waterberging De Dijken	€ 100.000	€
C	- Voorbereiding watervasthouden beekdal Dwarsdiep	€ 175.000	€
C	- Voorbereiding realisatie waterberging Driepolders + compartimentering	€ 100.000	€
B	- Onderzoek en voorbereiding plaatsen pompen in Cleveringsluis Lauwersoog en/of keringen Lauwersmeer	€ 150.000	€
	WATERBEHEERSING ALGEMEEN		
A	- Aanschaf tractie	€ 700.000	€
A	- Aankoop maaipaden	€ 40.000	€
B	- Herstel beschoeiingen en kades Usquerdermaar	€ 240.000	€
C	- Voorbereiding herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en 2° schil	€ 200.000	€
B	- Maatregelen n.a.v. peilbesluiten (Smildegerveen)	€ 63.000	€
C	- Peilbesluiten bodemdaling, voorbereiding uitvoeringsprogramma 2017-2012	€ 100.000	€ 100.000
C	- Maatregelen n.a.v. peilbesluiten (o.a. NWB Polders)	€ 100.000	€
A	- Herinrichting Startenhuizermaar	€ 200.000	€ 100.000
B	- Afronding aanleg onderhoudspaden landinrichting Peize	€ 90.000	€
C	- Stedelijk water	€ 50.000	€
C	- Waterstructuurplan Stadspark	€ 250.000	€ 83.500
B	- Grondwateranalyses en beheeroptimalisatie	€ 20.000	€
C	- Kade Damsterdiep Solwerderstraat	€ 750.000	€

	WATERBEHEERSING KUNSTWERKEN	Besteding	Subsidie
C	- Waterstructuurplan Eemshaven	€ 500.000	€
C	- Start renovatie en elektrificatie boezemgemalen	€ 370.000	€ 75.000
B	- Aanpassing bodemdalingsgemaal Den Deel	€ 150.000	€ 150.000
C	- Aanpassing bodemdalingsgemaal Den Deel	€ 125.000	€ 125.000
C	- Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	€ 900.000	€ 450.000
B	- Uitvoering renovatie/optimalisatie poldergemalen	€ 450.000	€
A	- Bijdrage inlaat Teroelsterkolk Lemmer	€ 121.500	€
	TOTAAL	€ 8.447.012	€ 1.290.500

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2016 / 2017 aan algemeen bestuur

4.2.3 Programma Gezuiverd Water

Toelichting op inhoud van het programma

Onder het programma gezuiverd water wordt verstaan het ontvangen, transporteren en zuiveren van het afvalwater en het verwerken en afvoeren van zuiveringsslib. Er wordt actief samenwerking gezocht met andere actoren (gemeenten en waterleidingbedrijven) in de waterketen.

Visie op Gezuiverd Water

In de afvalwaterketen gaan we afvalwater op een duurzame en efficiënte manier inzamelen en zuiveren. Het gezuiverde water is schoon, veilig voor de volksgezondheid en het levert een bijdrage aan de kwaliteit van de omgeving. De infrastructuur voor de inzameling en verwerking van afvalwater en de afvoer van overtollig hemelwater en grondwater is klimaatbestendig. Het zuiveringsproces van afvalwater levert niet alleen schoon water op, maar ook grondstoffen en energie, die een economische waarde vertegenwoordigen. Wij gaan op zoek naar de mogelijkheden van het tot waarde brengen van stoffen die vermarkt kunnen worden en waarvoor het verantwoord is daar investeringen voor te doen. Datzelfde geldt voor het winnen en gebruiken van duurzame energie. Wij willen nagaan hoe we de zuivering nog meer bedrijfsmatig kunnen aanpakken. De samenwerking in de waterketen, vooral tussen gemeenten en waterschap heeft aanzienlijke besparingen opgeleverd. Wij gaan onderzoeken of er nog potentie is voor meer.

Beleidsdoelen en maatregelen 2017

Rioolwaterzuiveringsinstallaties

<u>Doel</u> Het zuiveren van het aangeleverde afvalwater van huishoudens en bedrijven, waarbij de waterkwaliteit van het effluent voldoet aan de landelijke normering en waarbij het het bereiken van de ecologische doelen voor het ontvangen watersysteem niet in de weg staat.	2019
--	------

Maatregelen in 2017

- Groot onderhoud vindt plaats aan de bergbezinktanks en de eerste straat waterlijn op de rioolwaterzuiveringsinstallatie Garmerwolde (oude installatie).
- In 2016 is de bouw van het rioolgemaal Hoogkerk met bijbehorende transportleiding gerealiseerd. Hiermee kan de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie in Hoogkerk komen te vervallen. In 2017 wordt de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie buiten werking gesteld.
- In 2017 vindt procesautomatisering plaats bij een aantal rioolwaterzuiveringsinstallaties.
- Voortzetting implementatie assetmanagement, waardoor er een goed functionerend onderhouds-beheerssysteem is van onze rwzi's.
- Voor een optimaal en efficiënt beheer van onze zuiveringen wordt gestreefd naar de inrichting van een zogenaamde Centrale Regiekamer. Na een onderzoek en analyse wordt hiermee in 2017 gestart.
- Nader onderzoek en voorbereiding voor centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Westerkwartier.
- Afronding onderzoek effecten aardbevingen op het functioneren van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Transport afvalwater

<u>Doel</u> Zorgvuldig en efficiënt transport van afvalwater door middel van goed onderhouden rioolgemalen en (pers)leidingen.	2016 - 2019
---	-------------

Maatregelen in 2017

- Er wordt uitvoering gegeven aan het meerjarig onderhoudsplan rioolgemalen en rioolpersleidingen.
- In 2017 vindt nazorg plaats aan de in 2016 gerealiseerde afvalwaterpersleiding Uithuizen-Uithuizermeeden
- Renovatie en/of vervangen van delen van een aantal persleidingen.
- In 2016 is ingestemd met de renovatie van negen rioolgemalen. Volgens planning vindt de uitvoering hiervan deels in 2017 plaats.
- Het aanbrengen van debietmeters voor het optimaal en efficiënt kunnen beheren van het afvalwatertransport. Hiermee is in 2016 gestart.
- Afronding onderzoek effecten aardbevingen op het functioneren van onze riooltransportleidingen en rioolgemalen.

Verwerking rioolslib

<u>Doel</u> Het zo duurzaam en efficiënt mogelijk verwerken van het rioolslib dat bij de zuivering van het afvalwater vrijkomt, waarbij zo mogelijk het rioolslib als grondstof weer hergebruikt wordt.	2018
--	------

Maatregelen in 2017

- Vaststellen van het scenario hoe de slibeindverwerking voor de lange termijn wordt uitgevoerd, waarna gestart kan worden met voorbereiding en uitvoering van het gekozen scenario.

- Realisatie van aanpassing van het slibontwateringsproces op de rwzi Garmerwolde door middel van de vervanging van de huidige kamerfilterpersen door membraamfilterpersen. Afronding is voorzien in 2018.

Duurzaamheid en energie

<u>Doel</u> Kostenreductie en/of kwaliteitsverbetering door samenwerking en door het toepassen van innovaties op het gebied van afvalwaterinzameling, transport, zuivering, energie(terug)winning.	2016 - 2019
---	-------------

Maatregelen in 2017

- In 2017 wordt de pilot CADoS RWZI-Ulrum afgerond.
- Tezamen met onder andere het waterbedrijf Groningen vindt in 2017 nader onderzoek plaats naar de mogelijkheden van waterlevering aan de industrie in het Eemshavengebied.
- Uitvoeren van energiebesparende maatregelen (MJA 3) bij de zuiveringsinstallaties en rioolgemalen, conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency UitvoeringsPlan (EEP) voor de jaren 2017-2020. (zie ook programma Water en Maatschappij).
- Samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten, buurwaterschappen en waterbedrijven.
- Eind 2016 zijn bij en op een aantal werkplaatsen en het waterschapshuis zonnepanelen geplaatst. Afronding en nazorg vinden plaats in 2017.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2017.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Gezuiverd water 2017

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2016=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2017	15.713	98,7	-1,3	5.684	9	5.675
Jaarplan 2016	15.928	100,0	3,4	8.634	10	8.624
Jaarrap. 2015	15.401	96,7				

Verschillen 2016 en 2017

In vergelijking met jaarplan 2016 dalen de saldokosten met € 215.000. De daling van de saldokosten is als volgt opgebouwd:

- Lagere kapitaallasten ten bedrage van € 695.000 doordat investeringen binnen dit programma in 2016 achter zijn gebleven bij de geraamde investeringen 2016, verder wordt in 2017 met een lagere omslagrente gerekend dan in 2016.
- Een lagere raming voor goederen en diensten van € 291.000 omdat in 2016 incidenteel de raming was verhoogd voor een stijging van onderhoudskosten door het uitstellen van investeringen.
- Tegenover de genoemde voordelen staan ook een tweetal nadelen, namelijk € 168.000 hogere personeelslasten door extra personele inzet en toename kosten door prijsstijgingen. Daarnaast zijn er lagere baten van € 603.000 binnen dit programma door lagere bijdragen in de GR met andere waterschappen. Dit wordt veroorzaakt door een wijziging in de kostenverdeling.

INVESTERINGEN 2017

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2017 zijn.

Programma Gezuiverd water		2017	
		Besteding	Subsidie
	RIOOLWATERZUIVERINGSINSTALLATIES		
A	- Groot onderhoud rwzi's	€ 250.000	€
B	- Procesautomatisering rwzi's	€ 50.000	€
C	- Procesautomatisering rwzi's	€ 650.000	€
B	- CE-markering	€ 100.000	€
	TRANSPORT AFVALWATER		
B	- Plaatsen debietmeters	€ 250.000	€
A	- Plaatsen debietmeters	€ 125.000	€
A	- Renovatie transportleidingen	€ 125.000	€
B	- Renovatie rioolgemaal	€ 1.250.000	€
B	- Afronding / nazorg persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden	€ 130.000	€
B	- Voorbereiding bouw rwzi Westerkwartier + aanleg persleidingen en rioolgemaal Zuidhorn/ Gaarkeuken/ Marum	€ 422.500	€
B	- Transportleiding en rioolgemaal Hoogkerk	€ 25.000	€
A	- Buitenwerking stellen rwzi Hoogkerk	€ 100.000	€
	VERWERKING RIOOLSLIB		
B	- Realisatie slibbehandeling rwzi Garmerwolde	€ 1.500.000	€
	DUURZAAMHEID EN ENERGIE		
B	- CADoS rwzi Ulrum	€ 50.000	€ 9.000
A	- Uitvoeren energiebesparende maatregelen rwzi's	€ 400.000	€
B	- Afronding realisatie zonnepanelen	€ 10.000	€
	TOTAAL	€ 5.437.500	€ 9.000

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2016 / 2017 aan algemeen bestuur

4.2.4 Programma Water en Maatschappij

Toelichting op inhoud van het programma

Het programma water en maatschappij richt zich op het verbinden van (het werk van) het waterschap met zijn omgeving. Ruimtelijke vraagstukken, recreatief medegebruik, vaarwegbeheer, de werkzaamheden van het bestuur en de externe communicatie en educatie zitten in dit programma. Ook het onderhoud en beheer van het cultuurhistorisch erfgoed van het waterschap valt binnen dit programma.

Visie op Water en Maatschappij

We willen een vooraanstaande positie in de maatschappij innemen ten aanzien van onze taakvelden. Het is van belang om dat ook uit te stralen, door hierover naar buiten gericht te opereren. Onze ambitie is het vergroten van het vertrouwen bij de omgeving dat we onze taak goed uitoefenen. Duurzaam handelen als organisatie is en blijft belangrijk voor alle taken. Dit reikt verder en breder dan alleen duurzaam inkopen en aan energiebesparing doen. Het gaat om maatschappelijk verantwoord ondernemen. We zijn een gemakkelijk te vinden organisatie en eenvoudig te benaderen voor informatie, vragen en klachten. Onze organisatie is zodanig ingericht dat burgers snel en adequaat geholpen kunnen worden. We vinden het belangrijk mét gebiedspartners subsidies beter te benutten, om samen draagvlak te creëren en de kosten voor de maatschappij te beperken.

Wij willen zorgvuldig omgaan met onze watergerelateerde cultuurhistorische objecten, zoals waardevolle molens, sluizen en gemalen. De waterstaatkundige objecten die geen functie (meer) hebben voor het waterbeheer, proberen we over te dragen aan derden. Hieronder vallen ook de op dit moment nog bij ons in beheer zijnde bruggen. Hoogstnoodzakelijke renovaties aan bruggen worden uitgevoerd.

Wij leveren ook een beperkte bijdrage aan het oplossen van de waterproblematiek in ontwikkelingslanden. Het gaat dan vooral om het uitdragen van kennis aangaande de realisatie van de afgesproken millenniumdoelen ten aanzien van schoon drinkwater, waterhygiëne en waterafvoer.

Beleidsdoelen en maatregelen 2017

Bestuur

<u>Doel</u> Een professioneel bestuur, dat op transparante wijze tot besluitvorming komt, zijn besluiten bekend maakt aan de omgeving en bekend is in het beheergebied en bij de stakeholders.	2016-2019
---	-----------

Maatregelen in 2017

- Het organiseren van een bestuurs/relatie-evenement.
- Met de bestuurlijke rapportages (voorjaars-, najaars- en jaarrapportage) wordt tevens gerapporteerd over de stand van zaken ten aanzien van het bestuursakkoord. Een tussenevaluatie van het coalitieakkoord is voorzien in 2017 (midterm review).
- Het organiseren van periodiek bestuurlijk overleg met onze belangrijkste externe partners/stakeholders (gemeenten, provincies, terreinbeherende organisaties, standsorganisaties etc.).
- (Her)benoemingsprocedure aanbeveling dijkgraaf (einde ambtstermijn per 1 januari 2018).
- In samenspraak met (de fractievoorzitters uit) het algemeen bestuur wordt bepaald op welke wijze aandacht wordt gegeven aan de eigen werkwijze (governance en integriteit).

Waterbewustzijn

<u>Doel</u> Onze omgeving weet aantoonbaar beter wie wij zijn en wat wij doen.	2019
---	------

Maatregelen in 2017

- We ontwikkelen een herkenbaar en door iedereen uit te dragen corporate story (kernverhaal) en verwerken deze onder andere in middelen waarmee we de communicatietoolbox uitbreiden.
- We zetten enkele thematische campagnes op die aansluiten op de corporate story en communicatieve speerpunten, waarbij online en offline media integraal worden ingezet.
- Er is in het bijzonder aandacht voor het speerpunt 'waterveiligheid' doordat we op verschillende manieren invulling geven aan het thema Kerstvloed 1717. Een belangrijk onderdeel daarvan is het themapartnerschap van Tocht Om de Noord dat het thema 'De kracht van het water' draagt.
- Er wordt invulling gegeven aan de Week van Ons Water die in het voorjaar en najaar plaatsvindt.
- Bewezen onderdelen uit het educatiebeleid, zoals de Geoweek en het Jeugdwatercongres, worden ook in 2017 uitgevoerd.
- Er vindt een nul-meting plaats naar klanttevredenheid i.v.m. de vastgestelde servicenormen voor afhandeling van brieven, e-mail, telefonie, internet en sociale media.

Vaarwegenbeheer en recreatie

<u>Doel</u> Instandhouden van toegankelijke en veilige vaarwegen.	2017
Het beheer en onderhoud van bruggen is een oneigenlijke waterschapstaak. Bruggen worden derhalve in goede overdraagbare staat overgedragen aan de wegbeheerder	2016-2025
Instandhouden van watergerelateerde cultuurhistorische objecten	2017
De aangewezen zwemwaterlocaties voldoen minimaal aan de zwemwaterkwaliteit "aanvaardbaar".	2017

Maatregelen in 2017

- Het efficiënt beheren en onderhouden van onze vaarwegen inclusief de bediening van de in deze vaarwegen gelegen en bij ons in beheer zijnde kunstwerken.
- In 2016 is gestart met de voorbereiding van de renovatie van de bruggen Westerwijtwerderdraai en Molentil in de gemeente Loppersum. De (bouw)ontwerpen zijn afgestemd met de gemeente, dorpsbelangen en omwonenden. De daadwerkelijke uitvoering vindt plaats in 2017. Na oplevering vindt overdracht plaats aan de wegbeheerder.
- Begin 2017 wordt aan het algemeen bestuur een meerjarenplan aanpak bruggen gepresenteerd. Circa 20 bruggen van de ruim 80 bruggen die in beheer en onderhoud zijn bij het waterschap dienen de komende jaren gerenoveerd te worden.
- Begin 2017 wordt de cultuurhistorische sluisfront te Noordpolderzijl hersteld. Een financiële bijdrage van gemeente en/of provincie wordt gevraagd.
- Het efficiënt beheren van onze cultuurhistorische objecten, waaronder onze waarhuizen en sluizen.
- Ook in 2017 wordt de Molenstichting door het waterschap ondersteunt.
- Met de betrokken verantwoordelijken voor de zwemwaterlocaties vindt overleg plaats met betrekking tot de EU-zwemwaterrichtlijn.
- Monitoring van de waterkwaliteit van de zwemwaterlocaties wordt door Noorderzijlvest uitgevoerd. Blauwalgmonitoring vindt onder andere plaats door middel van Ecowatch.

Duurzaamheid en energie

<u>Doel</u> Kostenreductie en/of kwaliteitsverbetering door samenwerking en door het toepassen van innovaties.	2016 - 2019
---	----------------

Maatregelen in 2017

- Uitvoeren van energiebesparende maatregelen (MJA 3) conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency UitvoeringsPlan (EEP) voor de jaren 2017-2020.

Kennis, innovatie en onderzoek

<u>Doel</u> Vergroten en ook delen van kennis op waterhuishoudkundig gebied in relatie tot maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook op mondiaal gebied.	2016- 2021
---	---------------

Maatregelen in 2017

- Afronding van het internationale samenwerkingsproject in Kenia vindt in het voorjaar van 2017 plaats.
- Continuering projecten internationale samenwerking in de nieuwe beleidsperiode 2016-2021. Op basis van een in 2016 gehouden inventarisatie en heroriëntatie is/wordt door het dagelijks bestuur bepaald welke projecten daarvoor in aanmerking komen.
- In 2017 wordt uitvoering geven aan het innovatiebeleid dat in 2016 is vastgesteld.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2017. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Water en maatschappij 2017

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2016=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl.uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2017	5.508	98,4	-1,6	1.716	25	1.691
Jaarplan 2016	5.601	100,0	2,0	561		561
Jaarrap. 2015	5.487	98,0				

Verschillen 2016 en 2017

In vergelijking met 2016 dalen de saldokosten met € 93.000. De daling van de saldokosten is als volgt opgebouwd:

- Lagere kapitaallasten van € 175.000 doordat geraamde investeringen 2016 in bruggen niet volledig zijn uitgevoerd en door een lagere omslagrente in 2017 dan in 2016.
- Hogere baten van € 71.000 wordt veroorzaakt door een onttrekking uit de voorziening Uitkering jubileum 25 en 40 jaar (deze post is voor het eerst in 2017 geraamd). Tevens worden er meer personele uren geactiveerd ten opzichte van 2016.

Tegenover genoemde voordelen staan twee nadelen, namelijk hogere lasten voor goederen en diensten door een verhoogde inzet op Thema & Gebiedsgerichte plannen (€ 100.000) en daarnaast hogere personele lasten van € 53.000 met name door een verwachte generieke kostenstijging van 1,5% ten opzichte van 2016.

INVESTERINGEN 2017

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2017 zijn.

Programma Water en Maatschappij		2017	
		Besteding	Subsidie
	RENOVATIE BRUGGEN		
B	- Groot onderhoud bruggen	€ 1.500.000	€
	CULTUURHISTORIE		
A	- Herstel Sluisfront Noordpolderzijl	€ 100.000	€ 25.000
	ONDERZOEK		
B	- Onderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	€ 21.000	€
	TOTAAL	€ 1.621.000	€ 25.000

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2016 / 2017 aan algemeen bestuur

4.2.5 Programma Bedrijfsvoering

Toelichting op inhoud van het programma

Het programma Bedrijfsvoering richt zich op de ondersteuning van de primaire processen in het waterschap, onder andere personeel, informatievoorziening, financiën, sturing, beheersing (control) en faciliteiten.

Visie op Bedrijfsvoering

De maatschappelijke context waarin het waterschap werkt wordt breder. Dat levert ook nieuwe kansen op: mogelijkheden om werkzaamheden beter, goedkoper, efficiënter en sneller uit te voeren. Kostenbewust handelen is daarbij een van de uitgangspunten

We gaan actief op zoek naar nieuwe samenwerkingsvormen, vanuit verbindend denken en handelen.

We werken met veel kennis over de taken van het waterschap en we zijn daarbij innovatief en ondernemend. We willen een aantrekkelijke werkgever zijn. Werken in een flexibele organisatie, die effectief en slim kan inspelen op ontwikkelingen, mede dankzij de bedrijfsvoering die op orde is.

Als organisatie staan we de komende jaren voor grote investeringen. Gelet op de schuldenpositie van Noorderzijlvest vraagt dit om het maken van scherpe keuzes waar het gaat om deze investeringen. Wij zijn bereid om de noodzakelijke afwegingen te maken. De kerntaken van het waterschap willen wij daarbij niet aantasten.

Beleidsdoelen en maatregelen 2017

Mens en organisatie

<u>Doel</u> Een flexibele en efficiënte organisatie, waarbij de medewerkers omgevingsbewust, kostenbewust en resultaatgericht werken.	2020
--	------

Maatregelen in 2017

- De uitkomsten van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse uit 2016 ten aanzien van de (meerjarige) opbouw van het personeelsbestand wordt in 2017 verder uitgewerkt. Dit om een juiste verhouding tussen werkaanbod en uitvoering te garanderen. De strategische personeelsplanning is hier onlosmakelijk mee verbonden. In-, door- en uitstroom monitoring en sturing zal als instrument worden gebruikt.
- Er wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de ontwikkelingsmogelijkheden van medewerkers aan de hand van de instrumenten en voorzieningen op het gebied van scholing en training. Met name de mogelijkheid voor het hierbij inzetten van het zogenaamde Persoonlijke Basis Budget (PBB) wordt met elke medewerker besproken. Hierdoor zal ook in 2017 het continu aandacht zijn voor een inspirerende, uitdagende en dynamische werkomgeving.
- Per 1 januari 2017 wordt de e-HRM omgeving ingevoerd. Vanaf dat moment zullen de individuele medewerkers steeds meer invulling geven aan al die zaken die belangrijk zijn voor het vormgeven van hun loopbaan. Het beheren van het "eigen digitale dossier" is dan een feit.
- In 2017 wordt binnen alle processen gewerkt aan een natuurlijke inbedding van Veilig en Gezond Werken (VGW) in onze organisatieprocessen. Als speerpunt voor 2017 wordt met name aan de voorkant bij besluit- en planvorming, aanbesteding en inkoop gestuurd op tijdige aandacht voor Veilig en Gezond Werken.
- In 2017 wordt onderhoud aan het waterschapshuis uitgevoerd conform het in 2016 opgesteld meerjarig onderhoudsbeheerplan. Het reviseren van de klimaatinstallatie, schilderwerk, vernieuwing van de brand-, meld- en inbraakdetectie en ontruimingssystemen en het vervangen van de buitenverlichting door energiezuinige LED verlichting staan op de uitvoeringsagenda 2017.

Informatievoorziening bedrijfsprocessen

<u>Doel</u> Gestroomlijnde informatieprocessen dragen bij aan het optimaal en efficiënt functioneren van ons waterschap.	2016-2019
---	-----------

Maatregelen in 2017

- In 2017 gaan wij verder met het verbeteren van onze informatieveiligheid, waarbij de kwetsbaarheid van onze organisatie en objecten voor digitale aanvallen en ontregeling door derden zoveel mogelijk wordt tegengegaan. Eind 2017 is de informatiebeveiliging op orde; voldaan wordt aan de Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen (BIWA) volgens het principe 'pas toe of leg uit'.
- Afronding invoering en implementatie zaakgericht werken vindt in 2017 plaats.
- Voldoen aan veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving en uitvoeringsafspraken zoals overeengekomen in het kader van bijvoorbeeld E-overheid.
- Verdere doorontwikkeling van de basisregistraties. Hier wordt in 2017 vanwege een aantal autonome ontwikkelingen verder aan gewerkt. Ons waterschap is aangewezen als een van de zeven bronhouders van informatie welke wordt gebruikt voor het vorm en inhoud geven aan de zogenaamde Laan voor de Leefomgeving (1 overheidsloket voor alle vragen).

Daarnaast maakt de basisregistratie prominent onderdeel uit van de te nemen maatregelen die voortvloeien uit de omgevingswet.

- In 2016 is gestart met het optimaliseren en digitaliseren van onze facturenstroom. Begin 2017 wordt de implementatie en inrichting van de programmatuur afgerond.

Control (beheersing)

<u>Doel</u>	
Rechtmatig, doelmatig en doeltreffend handelen van de organisatie.	2017

Maatregelen in 2017

- Er is door het algemeen bestuur een besluit genomen over de aanstelling van de accountant voor de komende jaren.
- Verantwoording over de kwaliteit van de bedrijfsvoering vindt plaats bij de vaststelling van de jaarrapportage. Waar mogelijk ondersteund door een bestuurlijke 'in control statement'.
- Financieel rechtmatig handelen is op orde binnen de processen (inkoop, aanbesteding, budgetbeheer, treasury); door uitvoering van verbijzonderde interne controles wordt dit jaarlijks beoordeeld.
- Door het dagelijks bestuur worden doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uitgevoerd. Het algemeen bestuur wordt zowel over het plan als over de uitkomsten geïnformeerd.

Juridisch en financieel beleid en beheer

<u>Doel</u>	
Een actueel financieel beleid dat recht doet aan de maatschappelijke ontwikkelingen en aan de daaruit voortvloeiende besluiten van het algemeen bestuur.	2016-2019

Maatregelen in 2017

- De Commissie Aanpassing Belastingstelsel Waterschappen (CAB) heeft in mei 2016 een tussenrapportage gepresenteerd. De eindrapportage wordt naar verwachting medio 2017 verwacht. Rekening houdend met de aanbevelingen van de CAB wordt bekeken of in 2017 een nieuw kostentoedelingsonderzoek zal (moeten) worden uitgevoerd.
- In 2017 zal verder worden gewerkt aan de verdere vormgeving van het Noordelijk Belastingkantoor. Wij leveren onze bijdrage om een soepele transitie van Hefpunt naar het Noordelijk Belastingkantoor mogelijk te maken.

Financiële middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2017.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Bedrijfsvoering 2017

in € 1.000	SALDOKOSTEN			INVESTERINGEN		
	Saldokosten	Index jaarplan 2016=100	% Mutatie tov voorgaand jaar	Besteding incl. uren en rente	Subsidie	Totaal
Jaarplan 2017	15.099	105,9	5,9	635		635
Jaarplan 2016	14.254	100,0	2,6	940		940
Jaarrap. 2015	13.892	97,5				

Verschillen 2016 en 2017

In vergelijking met 2016 stijgen de saldokosten met € 845.000. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten voor goederen en diensten van € 836.000, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door eenmalige kosten voor de vorming van het Noordelijk belastingkantoor.
- Hogere lasten voor personele inzet van € 162.000 door met name door verwachte generieke kostenstijging van 1,5% ten opzichte van 2016.
- Tegenover de genoemde nadelen staat een voordeel van € 108.000 in de baten door 'afkoop' ICT dienstverlening aan Hefpunt (stopt bij de oprichting van het Noordelijk belastingkantoor). Verder dalen de kapitaallasten met € 45.000 ten opzichte van 2016.

INVESTERINGEN 2017

In onderstaande tabel is aangegeven wat de verwachte bestedingen en ontvangsten in 2017 zijn.

Programma Bedrijfsvoering		2017	
		Besteding	Subsidie
	INFORMATIEVOORZIENING BEDRIJFSPROCESSEN		
B	- Basisregistratie grootschalige topografie	€ 15.000	€
B	- Aansluiten op basisregistratie	€ 80.000	€
A	- Gegevensbeheer / infosystemen onder architectuur	€ 350.000	€
B	- Informatiebeveiliging	€ 40.000	€
	FACILITEITEN		
A	- Implementatie Windows 10 / vernieuwen werkplekken	€ 150.000	€
	TOTAAL	€ 635.000	€

Vaststelling krediet:

- A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017
- B: reeds eerder verstrekt
- C: apart voorstel in 2016 / 2017 aan algemeen bestuur

5. Waterschapsbelastingen

5.1 Belastingstelsel

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing.
- zuiveringsheffing.
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's (vervuilingseenheden) terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door vier categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren gebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren (overig) ongebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 16 oktober 2013 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 25% aan de ingezetenen;
- 18,9% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,2% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 55,9% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een tarief gehanteerd dat 75% lager is dan het tarief dat blijkens de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt. Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief toegepast dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkens eerder genoemde verordening voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt.

De categoriegebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding/oninbaar) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

5.2 Belastingheffing

Het waterschap moet op taakniveau kostendekkend werken. Dit betekent dat de saldokosten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves.

De belastinggelden worden opgebracht door de ingelanden, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, ve's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid.

Tabel: Ontwikkeling verdeling saldokosten over watersysteem en zuiveren

in € 1.000	S A L D O K O S T E N			INDEX Jaarplan 2016 = 100		
	Totaal	Watersysteem	Zuiveren	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2017	59.453	34.237	25.216	102,0	103,0	100,7
Jaarplan 2016	58.272	33.227	25.045	100,0	100,0	100,0

Tabel: Kwijtschelding en oninbaarheid

Kwijtschelding en oninbaarheid		Taak	
in € 1.000	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2017	2.660	901	1.759
Jaarplan 2016	2.580	722	1.858

De bedragen voor kwijtschelding en oninbaarheid worden in de begroting toegerekend aan de taken watersysteem en zuiveren in dezelfde verhouding als de bedragen uit de meest recente jaarrekening, in dit geval 2015. De procentuele verdeling kan hierdoor per jaar verschillen, maar blijft hierdoor zo dicht mogelijk bij de daadwerkelijke ontwikkeling van de kosten van oninbaarheid en kwijtschelding per taak.

Tabel: Belastingheffing

Taak	Jaarplan 2016	PN 17-20 2017	Jaarplan 2017	index PN17-20 JP 2016=100	index JP2017 JP 2016=100	index JP2017 PN17-20=100
Watersysteem						
<i>Heffing/Categorie</i>						
Verontreinigingsheffing	325.017	334.988	330.381	103,1	101,7	98,6
Ingezetenen	8.872.182	9.237.458	9.294.758	104,1	104,8	100,6
Gebouwd	18.596.211	19.652.229	19.170.038	105,7	103,1	97,5
Ongebouwd	6.091.474	6.445.576	6.283.838	105,8	103,2	97,5
Natuur	64.428	67.725	66.490	105,1	103,2	98,2
Totaal watersysteem	33.949.312	35.737.976	35.145.505	105,3	103,5	98,3
Zuiveren	26.306.457	26.464.024	26.194.752	100,6	99,6	99,0
Totaal NZV	60.255.769	62.202.000	61.340.257	103,2	101,8	98,6

Tabel: Dekkingsoverzicht

Taak	Belasting heffing	Kwijt schelding + oninbaar	Onttrekking Reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkings- verschil
Watersysteem						
<i>Heffing/Categorie</i>						
Verontreinigingsheffing	330.381			330.381		
Ingezetenen	9.294.758	-900.900		8.393.858		
Gebouwd	19.170.038			19.170.038		
Ongebouwd	6.283.838			6.283.838		
Natuur	66.490			66.490		
Totaal watersysteem	35.145.505	-900.900	0	34.244.605	34.236.934	7.671
Zuiveren	26.194.752	-1.759.100	780.000	25.215.652	25.215.802	-150
Totaal NZV	61.340.257	-2.660.000	780.000	59.460.257	59.452.736	7.521

De saldokosten van de taak watersysteem stijgen in 2017 met 3% ten opzichte van 2016 en de bruto belastingopbrengst met 3,5%, dus 0,5 % extra. Dit komt door de (hogere) toerekening van kwijtschelding en oninbaarheid. Voor deze taak wordt in 2017 niets onttrokken uit de reserves.

De stijgingen van de tarieven van de verschillende categorieën die onder deze taak vallen laten echter verschillen zien (zie de tabel tarievenontwikkeling). Dit wordt veroorzaakt door verschillen in ontwikkeling van het aantal heffingseenheden per categorie. Zo daalt het aantal hectares ongebouwd, waardoor het tarief voor deze categorie extra stijgt en heeft de forse stijging van de WOZ-waarde zelfs een daling van het tarief per eenheid voor de categorie gebouwd tot gevolg.

De verschuiving van de heffingseenheden ongebouwd ten opzichte van het jaarplan 2016 worden met name veroorzaakt doordat na het arrest van de Hoge Raad rond de definitie “natuur” het gehele waterschapsgebied in 2015 opnieuw is ingedeeld. Dit heeft een nieuwe situatie doen ontstaan met betrekking tot de verdeling. Uitspraken op bezwaarschriften over de belastingjaren 2015 en 2016 veroorzaken nog steeds verschuivingen. Met behulp van een recent ontwikkeld “standenregister” kan de hectareverdeling over de verschillende categorieën met toenemende zekerheid worden vastgesteld.

De saldokosten van de taak zuiveren stijgen in 2017 met 0,7% ten opzichte van 2016. De vermindering van het aantal heffingseenheden (ve's) leidt bij een gelijkblijvend tarief tot een daling van de belastingopbrengst. Als uitgangspunt is gehanteerd dat het tarief voor de zuiveringsheffing in 2017 ongewijzigd blijft ten opzichte van 2016. Hiervoor is een onttrekking aan de reserve noodzakelijk van € 780.000.

Tabel: Tarievenontwikkeling 2016-2017

Overzicht tarieven				
Heffing/categorie	heffingseenheid	Jaarplan 2017	Jaarplan 2016	% Mutatie
<u>Watersysteemheffing</u>				
Ingezetenen	in € per woonruimte	62,36	60,13	3,7
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ - waarde	0,0588	0,0595	-1,2
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ - waarde	0,0147	0,0149	-1,2
Ongebouwd - binnendijks	in € per ha	58,27	56,14	3,8
Ongebouwd - wegen	in € per ha	116,54	112,28	3,8
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	14,57	14,04	3,7
Natuur	in € per ha	3,05	3,06	-0,3
<u>Verontreinigingsheffing</u>	in € per v.e.	63,11	63,11	0,0
<u>Zuiveringsheffing</u>	in € per v.e.	63,11	63,11	0,0

6. Overige paragrafen

6.1 Weerstandvermogen, reserves en voorzieningen

Inleiding

In het Waterschapsbesluit (artikel 4.11) is opgenomen dat in een paragraaf van het jaarplan ingegaan moet worden op het weerstandvermogen. Hierbij wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{rest}) \text{ risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit wordt bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Onderstaand wordt eerst ingegaan op enkele bestuurlijke risico's (6.3.1). Vervolgens zijn de bedrijfsvoeringsrisico's in relatie tot het weerstandvermogen opgenomen (6.3.2). Dit vindt plaats op basis van het beleid wat hieromtrent is vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 21 september 2016 (nota financieel beleid 2016). In paragraaf 6.3.3 is aangegeven in hoeverre de beschikbare weerstandscapaciteit (het vermogen) toereikend is om mogelijke risico's te kunnen afdekken.

6.1.1 Bestuurlijke risico's

De bestuurlijke risico's zijn opgenomen in het strategisch risicodossier en deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De laatste actualisatie met het dagelijks bestuur heeft plaatsgevonden in september 2015. Met het management is het dossier in mei 2016 geactualiseerd, wat heeft geleid tot enkele tekstuele wijzigingen. Er zijn geen nieuwe risico's onderkend.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen én een hoge impact op de organisatie) die politiek/bestuurlijk aandacht vragen zijn:

- ❖ Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Daarnaast moet voor de nieuw aan te leggen infrastructuur duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Enkele projecten zijn in uitvoering (Eemskanaal) c.q. in voorbereiding (dijk Eemshaven-Delfzijl). Naast een technisch risico is er een financieel risico aan verbonden.
- ❖ In de komende jaren wordt een aantal grote projecten uitgevoerd voor zowel de primaire als de regionale keringen. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Door te kijken naar de toekomstige vraag worden tijdig maatregelen genomen. Dat kan betekenen het tijdelijk inhuren van externe deskundigheid. Maar ook dat medewerkers van het waterschap worden opgeleid volgens het principe van meester-gezel.
- ❖ Een ander aandachtspunt is de beoogde samenwerking in de waterketen om de afgesproken doelen uit het Bestuursakkoord Water te kunnen behalen. Deze doelen zijn: kosten besparen, kwetsbaarheid verminderen en kwaliteit verbeteren. De uitvoering van de meeste maatregelen ligt bij de gemeenten. Maar er zijn ook mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de invoering van de vennootschapsbelasting per 1 januari 2016). De gemeenten in ons gebied worden actief benaderd. De belemmeringen ten gevolge van de nieuwe wetgeving worden via landelijke kanalen in beeld gebracht. In het najaar van 2016 wordt een interne audit uitgevoerd met de vraag of de samenwerking daadwerkelijk leidt tot een doelmatiger en doeltreffender waterbeheer.

- ❖ In het bestuursakkoord is opgenomen dat in de eerste helft van de bestuursperiode wordt nagegaan of het nodig/bestuurlijk wenselijk is een schuldenplafond in te stellen. Dit in relatie tot de ontwikkeling van de financiële positie. Instelling van een plafond heeft mogelijk gevolgen voor het realiseren van onze doelen of dat er andere bestuurlijke keuzes worden gemaakt (bijv. in de fasering van de uitvoering). Het is zoeken naar een natuurlijk evenwicht.

Operationele risico's kunnen eveneens een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (verwachtingen gewekt in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050). Er wordt adequaat ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en op het voldoende bewust zijn van de omgeving om projecten te kunnen realiseren.

6.1.2. Bedrijfsvoeringsrisico's

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoeringsrisico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na wordt de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen of gevolgen van extreem wateroverlast. Uit de uitgevoerde actualisering van de risico's zijn geen nieuwe risico's naar voren gekomen. Wel is in vergelijking met de Perspectiefnota 2017-2020 een risico vervallen te weten het niet aflossen van de verstrekte geldlening aan de Stichting IJkdijk. De in het verleden gemaakte kosten zijn ondergebracht in het project Dijkversterking Eemshaven-Delfzijl. Er is een beschikking ontvangen dat 90% van de gemaakte kosten worden vergoed. Hiermee wordt de lening volledig afgelost.

Per programma zijn de belangrijkste risico's als volgt.

- Waterveiligheid en rampenbestrijding: risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Of het risico van niet voldoen aan de normen.
- Voldoende en gezond water: risico van het versneld uitvoeren van maatregelen ten gevolge van de klimaatwijziging en het niet voldoende in kunnen zetten van onze infrastructuur bij de bedrijfsvoering c.q. bij calamiteiten. In 2014 is de studie Droge Voeten 2050 afgerond. Op basis hiervan is er inzicht ontstaan waar en welke maatregelen genomen moeten worden. In de Perspectiefnota en in het Jaarplan wordt hiermee rekening gehouden.
- Gezuiverd water: het risico dat de belegging fonds oude leiding onvoldoende rendement oplevert. Dit is een risico op langere termijn.
- Water en maatschappij: hierbij zijn geen specifieke risico's benoemd.
- Bedrijfsvoering: het risico op verstrekte garantstelling Hefpunt (in 2014 vernieuwd) en de garantstelling op het doorlopend krediet ten behoeve van de Unie van Waterschappen (nieuw).

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, faillissement van leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

6.1.3. Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Ultimo boekjaar 2015 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 7,6 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

Watersysteembeheer	€ 1,2 miljoen
<u>Zuiveringsbeheer</u>	<u>€ 6,4 miljoen</u>
Totaal	€ 7,6 miljoen

In de begroting 2016 is een beroep gedaan op de algemene reserve voor de taak zuiveringsbeheer van € 596.000. In de najaarsrapportage 2016 is daarnaast de verwachting dat het resultaat over het boekjaar 2016 voor zuiveringsbeheer een tekort laat zien van € 61.000. Voor de taak watersysteembeheer wordt een positief resultaat verwacht van € 380.000. In 2016 is voor de taak watersysteembeheer echter ook rekening gehouden met een onttrekking van € 257.000, ter dekking van de kosten van de versnelde afschrijving HWBP-bijdrage 2011. In 2016 wordt overigens voor het laatst op deze investering afgeschreven.

Rekening houdende met de geplande onttrekking in 2016 en het resultaat zoals verwacht bij de najaarsrapportage, is de stand van het beschikbare weerstandsvermogen eind 2016 als volgt:

Watersysteembeheer	€ 1,3 miljoen
<u>Zuiveringsbeheer</u>	<u>€ 5,7 miljoen</u>
Totaal	€ 7,0 miljoen

De in paragraaf 6.3.2 genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 3,3 miljoen bedraagt. Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma waterveiligheid en rampenbestrijding) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in de Perspectiefnota.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstands-capaciteit wenselijk van € 2,9 miljoen (bij Perspectiefnota gelijk bedrag) en voor de taak zuivering € 0,4 miljoen (was bij de Perspectiefnota eveneens gelijk).

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2016 2,2 (7,0 / 3,3). Per taak is de stand als volgt:

x € 1.000	Weerstandsvermogen		Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
	Beschikbaar	Benodigd			
Watersysteem	1.322	2.862	0,5	-1.540	-967
Zuiveren	5.733	412	13,9	5.322	5.404
Totaal	7.055	3.273	2,2		

Voor de taak watersysteem is het tekort van voorgaande jaren kleiner geworden door het positieve resultaat van 2015. Het tekort bedraagt € 1,5 miljoen (was € 1,7 miljoen). Voor de taak zuiveren bedraagt het overschot € 5,3 miljoen (was € 6,0 miljoen). Als rekening wordt gehouden met de minimum norm van 0,8 dan bedraagt het tekort voor watersysteem € 1,0 miljoen. In het beleid rondom het vermogen is vastgelegd dat er algemene reserves per taak worden aangehouden.

Uit een vergelijking van het weerstandsvermogen met andere waterschappen (basis: verstrekte gegevens benchmark Waterschapspeil 2016) blijkt dat de aanwezige weerstandscapaciteit tussen de 1 en 10 keer bedraagt. De meesten zitten tussen 1 en 3 keer.

6.1.4. Reserves en voorzieningen

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2017							
Omschrijving in € 1.000	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar				STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen			Vermin- deringen		
		Rente	tlv expl	overige			
Algemene reserves							
Watersysteem	959					959	10
Zuiveren	5.794				780	5.014	58
Bestemmingsreserves							
Watersysteem	2.310	23			96	2.238	18
Zuiveren	126					126	1
Algemeen	22					22	0
Oude leidingen	5.078			100		5.178	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	14.289	23		100	876	13.536	87
Voorzieningen							
Watersysteem							
Zuiveren							
Algemeen	3.120	77	30		248	2.979	7
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.120	77	30		248	2.979	7

Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Een van de uitgangspunten in de perspectiefnota 2017-2020 was het in stand houden van een zo gelijkmatig mogelijke tariefontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren worden, waar mogelijk, de algemene reserves ingezet. Dit is voor de komende jaren alleen mogelijk voor de taak zuiveren. In 2017 zal € 780.000 voor gelijkmatige tariefontwikkeling aan de algemene reserve zuiveren worden onttrokken.

Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten, deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

6.2 Verbonden partijen

Het waterschap neemt uit beleidsoverwegingen deel in een aantal samenwerkingsverbanden. De volgende samenwerkingsverbanden zijn door het waterschap Noorderzijlvest aangegaan:

Gemeenschappelijke regeling met waterschap Hunze en Aa's

In de reglementen van Noorderzijlvest en die van Hunze en Aa's is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling is aangegaan.

Tussen beide waterschappen is sinds 1 januari 2000 sprake van een samenwerking ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. In 2016 is de gehanteerde kostenverdeling geëvalueerd evenals de wijze van toerekenen van de kosten van de transportstelsels. De aanpassingen worden met ingang van 1 januari 2017 geëffectueerd.

Gemeenschappelijke regeling Hefpunt

Per 1 september 2007 is tussen de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, evenals Wetterskip Fryslân een gemeenschappelijke regeling ingericht die is belast met de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen. De onderlinge afspraken over de dienstverlening zijn in een Service Level Agreement (SLA) vastgelegd.

Eén van de doelstellingen die ten grondslag liggen aan de oprichting van deze gemeenschappelijke regeling, betreft het verlagen van de perceptiekosten van de heffing en invordering van de waterschapslasten. Daarnaast is het borgen van de continuïteit en het verbeteren van de kwaliteit een belangrijk uitgangspunt. Dit alles is mogelijk door bundeling van kennis, kwaliteit en kwantiteit van deze drie waterschappen.

In juli 2016 is door de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen een positief besluit genomen over het oprichten van het noordelijk belastingkantoor. Inmiddels is gestart met het detailontwerp en de uiteindelijke implementatie. Het streven is dat het noordelijke belastingkantoor operationeel zal zijn op 1 januari 2018. Daarna wordt Hefpunt opgeheven.

Gemeenschappelijke regeling Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van Informatie- en Communicatietechnologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Onder regie van het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening voor en naar burgers en bedrijven te verbeteren en om daarin een kostenbesparing op de ICT uitgaven te bewerkstelligen.

De gemeenschappelijke regeling is formeel per 1 juli 2010 in werking getreden. De overgang van alle producten van de stichting naar de GR heeft op 1 januari 2013 plaats gevonden.

Begin 2015 is de organisatie van Het Waterschapshuis aangepast. Hierbij is een onderscheid gecreëerd tussen de instandhouding van de organisatie en de dienstverlening aan de waterschappen met programma's en projecten. Alle waterschappen die aan Het Waterschapshuis deelnemen zijn als *eigenaar* verantwoordelijk voor de instandhouding van Het Waterschapshuis. Alleen de waterschappen die ook aan een bepaald programma of project deelnemen dragen als *opdrachtgever* de kosten en risico's van dat programma of project.

Samenwerking in de waterketen

In 2011 hebben dertig gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in de regio Groningen-Drenthe afspraken gemaakt over samenwerken in de waterketen. Doel is de riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening beter op elkaar af te stemmen en taken in gezamenlijkheid uit te voeren. In 2014 is een besluit genomen over deelname aan het regionaal opgestelde samenwerkingsovereenkomst Waterketen Groningen / Noord-Drenthe. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over projecten die op regionale schaal belegd en uitgevoerd moeten en wat de rol van de deelnemende partners, waaronder ons waterschap, hierin is. Naast deze afspraken zijn er waterakkoorden vastgesteld met vijf samenwerkingsclusters. In deze clusters werken gemeenten, waterschap(pen) en drinkwaterbedrijven samen in projecten die aantoonbaar scoren op drie doelen, namelijk: kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. In de jaren tot 2020 vindt gefaseerde uitvoering van alle afspraken plaats die zowel op regionaal niveau als in de clusters zijn gemaakt. De uitvoering van alle projecten op regionaal niveau is belegd bij een aangestelde waterregisseur.

N.V. Groninger Monumenten Fonds

De N.V. Groninger Monumenten Fonds is in 2003 door acht partijen opgericht met als doelstelling een wezenlijke bijdrage te zullen leveren aan het in standhouden en beheren van een deel van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen. Het waterschap is eigenaar van ruim 9% van de aandelen.

Overige

Daarnaast zijn nog enkele lichtere samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen het waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân en waterschap Reest en Wieden. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten.

6.3 Financiering

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie. Het treasurystatuut is in 2016 geactualiseerd en vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 21 september 2016. Vanaf 1 januari 2017 treedt het nieuwe treasurystatuut in werking.

Vanaf 2017 wordt gewerkt met een treasury jaarplan. In dit plan worden ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar vastgelegd. Deze worden in de treasurycommissie geëvalueerd en besproken. Dit leidt tot nieuwe doelstellingen en (bijstellings)acties. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in de treasuryparagraaf.

In de perspectiefnota 2017-2020 is uitgegaan van een stijging van de schuldenlast tot ruim € 300 miljoen in 2020. Door de stijging van de schuldenlast, en in relatie tot de aflossingsverplichtingen, verwachten wij dat over een paar jaar de wettelijke renterisiconorm zal worden overschreden. Hiervoor zullen dan tijdig maatregelen worden voorbereid. Daarbij valt te denken aan het herzien van de leningenportefeuille. Dit zal als operationele doelstelling worden opgenomen in het treasury jaarplan. Een overschrijding van de renterisiconorm doet zich in 2017 niet voor.

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de huisbankier. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het uitstellen van uitzettingen met een lange looptijd op het moment dat een rentestijging wordt verwacht. Of het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een stijging wordt verwacht.

De korte rente blijft extreem laag. De eerste negen maanden van 2016 heeft de Euribor (3 maands looptijd) geschommeld tussen minus 0,10% en minus 0,30%. Ook de lange rente is nog verder weggezakt. In januari 2016 bedroeg het rentepercentage voor een 10 jaar lineaire lening 0,70%, medio oktober 2016 is dit 0,32%. Gezien de zeer lage inflatie (in juli 2016 -0,30%) en het zeer ruime monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) voorzien wij op korte termijn geen aanleiding voor oplopende rentes en is de verwachting dat de rente ook in 2017 laag blijft.

Tabel: Financieringsbehoefte Jaarplan 2017 (x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2017		
Omschrijving	31-dec-17	1-jan-17
Activa		
Materiele en immateriele vaste activa	209.569	196.615
Financiële vaste activa	264	264
A. Totaal vaste activa	209.833	196.879
Passiva		
Algemene reserve	5.972	6.752
Overige reserves	2.386	2.459
Totaal eigen vermogen	8.358	9.211
Voorzieningen	2.979	3.120
Vaste geldleningen (lang)	133.833	151.368
Waarborgsommen	29	29
Totaal vreemd vermogen	133.862	151.397
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	145.200	163.728
A-B Financieringstekort	64.633	33.151

Indien het financieringstekort ultimo 2017 geheel gedekt wordt met lang lopende leningen, dan bedraagt de vaste schuld eind 2017 plm. € 198 miljoen. Uitgaande van blijvend deels financieren met kort geld (maximum van kasgeldlimiet), dan bedraagt de vaste schuld eind 2017 plm. € 181 miljoen.

Financieringstekort

Het financieringstekort loopt in het jaar 2017 naar verwachting op naar € 64,6 miljoen. Dit komt met name door een hoger bedrag aan vaste activa wegens oplevering van projecten.

Het is op dit moment voordelig om zoveel mogelijk met kort geld te financieren. Dit betekent dat wij rood staan en zo nodig een kortlopende kasgeldlening afsluiten wanneer er een financieringstekort is. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld zo nodig omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2017: 74,8 miljoen). Voor dit jaarplan betekent dit een kasgeldlimiet van € 17,2 miljoen.

Vanaf 2017 wordt, zolang er geen rentestijging verwacht wordt, zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de ruimte die de wet FIDO biedt. Dat betekent voor de duur van maximaal twee kwartalen achtereenvolgende de kasgeldlimiet overschrijden wanneer de verwachte inkomsten later komen dan gepland. Van de overschrijding wordt melding gedaan aan het algemeen bestuur. Een voorwaarde voor de tijdelijke overschrijding is dat er een redelijke verwachting bestaat dat de liquide middelen binnen de wettelijke termijn weer op peil zijn. Indien dat niet het geval is, wordt een langlopende geldlening afgesloten binnen het financieringstekort zoals hierboven is aangegeven.

Artikel 4 lid 2 van de Wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor het planjaar 2017 betekent dit een bedrag van € 22,4 miljoen. Het bedrag waarover in 2017 renterisico wordt gelopen bedraagt € 17,5 miljoen en bestaat uit aflossingen op vaste geldleningen. Het blijft daarmee binnen de norm.

Risico's van voorfinanciering

Bij de bepaling van het financieringstekort is rekening gehouden met de bijdragen van met name het Rijk in de grote projecten (zoals HWBP en Eemskanaal) en de NAM (aardbevingen). De ervaring tot nu toe is dat het lastig is invloed uit te oefenen op een tijdige ontvangst van met name de laatst genoemde bedragen. Daarentegen wordt wel verwacht dat wij voorfinancieren. Om dit goed te kunnen monitoren, wordt gewerkt met een twaalfmaands voortschrijdende liquiditeitsprognose. Het risico blijft echter bestaan dat de inkomende en uitgaande geldstromen niet met elkaar in evenwicht zijn. Gezien de omvang van de bedragen, kan dit ertoe leiden dat wij genooddakt zijn om maatregelen te treffen in de vorm van een korte- of langlopende geldlening. De systematiek van het HWBP (betalen met voorschotten) kan leiden tot verplicht schatkistbankieren.

Vaste activa

De vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2017. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2015 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2016. Hierin zijn tevens begrepen investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2017 van de investeringen bedraagt € 17,1 miljoen. In bijlage D zijn de financiële activa weergegeven. In dit jaarplan is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2017 worden gerealiseerd.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen. Niet onder de bestemmingsreserves is opgenomen de reserve "Beheer oude leidingen". Deze reserve wordt mede ten behoeve van het waterschap Hunze en Aa's beheerd door het waterschap Noorderzijlvest. Het beheer hiervan vindt buiten het Jaarplan van het waterschap plaats en heeft ten gevolge hiervan geen invloed op de financieringspositie van Noorderzijlvest. Het saldo van het

fonds zal inclusief niet gerealiseerde koerswinsten naar verwachting per 1 januari 2017 € 5,0 miljoen bedragen.

Voorzieningen

In het jaarplan 2017 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 248.000 gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. In bijlage E is een overzicht opgenomen van de betreffende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 3,0 %.

6.4 EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het “Stabiliteits- en groeipact” (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

Op 28 september 2016 heeft de Unie van Waterschappen samen met IPO en VNG overleg gevoerd met het kabinet over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in 2017. Het gesprek dat plaats vond in het kader van het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen, ging met name over de Wet Hof en heeft geresulteerd in het volgende:

- De ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden is in 2017 0,3% van het BBP, waar dat in 2016 nog 0,4% bedroeg. De ruimte van 0,3% is niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, met als gevolg dat er voor 2017 geen formeel vastgestelde referentiewaarden op het niveau van individuele organisaties zijn.
- Vanuit het kabinet is aangegeven dat deze kabinetsperiode een oefenperiode met de Wet Hof is, waarin de sancties uit de wet niet zullen worden toegepast.
- IPO, VNG en Unie zullen volgend jaar afspraken gaan maken met het nieuwe kabinet over de ruimte in het EMU-saldo voor de periode 2018-2021.

De Unie van Waterschappen heeft voor 2017 de indicatieve referentiewaarde berekend, waarbij is uitgegaan van een ruimte van 0,06% voor alle waterschappen gezamenlijk. Dit komt niet alleen overeen met de ruimte die de waterschappen momenteel hebben, maar ook met de ruimte die de waterschappen op grond van aangeleverde ramingscijfers in 2017 nodig hebben.

Tabel: Opbouw EMU-saldo Jaarplan 2017

EMU-saldo Jaarplan 2017 in € 1.000		
Omschrijving	Jaarplan 2017	Jaarrap. 2015
1. EMU/exploitatiesaldo	-780	1.050
2. Invloed van investeringen		
Bruto investeringen	-76.080	-39.291
Investeringssubsidies en bijdragen	46.075	19.696
Verkoop van activa	0	46
Afschrijvingen	17.052	16.520
	-12.954	-3.029
3. Invloed van voorzieningen		
Toevoegingen aan voorzieningen		
- t.l.v. de exploitatie	107	462
- t.g.v. de exploitatie	0	-160
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-248	-280
Externe vermeerderingen		
Externe verminderingen		
	-141	22
4. Deelnemingen en aandelen		
Boekwinst	0	0
Boekverlies	0	88
	0	88
Totaal EMU-saldo	-13.875	-1.869

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS.

De individuele indicatieve EMU-referentiewaarde van 2017 voor Noorderzijlvest is door de Unie van Waterschappen geraamd op € 9,6 miljoen.

7. Bijlagen

Bijlage A: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten
(in € 1.000)

Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2017	Jaarplan 2016	Rekening 2015	Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2017	Jaarplan 2016	Rekening 2015
401	Rentelasten	4.639	5.380	5.628	800	Rentebaten	87	271	379
402	Afschrijvingen	17.052	17.194	16.387	810	Dividenden			133
	sub-totaal kapitaallasten	21.691	22.575	22.014	820	Baten personeelskosten	769	436	664
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	15.732	15.276	15.239	830	Opbrengst werken voor derden	12.175	12.567	13.277
411	Uitk. voormalig pers. en best.	226	245	254	840	Opbrengst eigendommen	49	49	49
412	Sociale lasten	3.637	3.479	3.452	850	Waterschapsbelastingen	58.673	57.676	57.110
413	Overige personeelskosten	1.595	1.464	1.080	860	Bidragen van derden	226	226	263
414	Personeel van derden	650	650	790	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	248	132	440
	sub-totaal personeelskosten	21.840	21.113	20.815	880	Onttrekkingen aan reserves	64	429	524
420	Gebruiksgoederen	1.088	960	1.524	890	Doorberekeningen aan projecten	1.727	1.615	1.322
421	Verbruiksgoederen	4.027	4.409	3.964		Onttrekking reserves tbv tarieven	780	596	
422	Energie en water	3.413	3.413	3.290					
423	Huren, pachten en rechten	680	707	633					
424	Verzekeringen	288	292	319					
425	Belastingen	161	161	179					
426	Onderhoud door derden	7.118	6.949	7.001					
427	Ovg diensten door -/bijdr. aan derden	14.481	13.407	12.687					
	sub-totaal goederen en diensten	31.256	30.299	29.596					
460	Toevoegingen aan voorzieningen			463					
440	Onvoorzien	10	10						
451	Betalingsverschillen			133					
	Nagekomen lasten			88		Nagekomen baten			
	Voordelig resultaat			1.050		Voordelig resultaat			
	Totaal generaal	74.797	73.996	74.160		Totaal generaal	74.797	73.996	74.160

Bijlage B: Kostenverdeelstaat

KOSTEN- EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT JAARPLAN 2017								in € 1.000
NR	Kosten- en opbrengstsoorten	1. Waterveiligheid & Rampenbestrijding	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfsvoering	6. Hulpkosten-plaatsen	2017
LASTEN								
40	Kapitaallasten	3.897	6.047	9.278	1.339	1.130		21.691
41	Personeelskosten					2.164	19.676	21.840
42	Goederen en diensten	1.122	6.575	14.229	1.817	7.513		31.256
43	Toevoegingen voorz.							
44	Onvoorzien					10		10
Totaal Lasten		5.019	12.622	23.507	3.156	10.817	19.676	74.797
BATEN								
80	Rentebaten					87		87
81	Dividenden							
82	Baten Personeelslasten	500	65		180	24		769
83	Opbr. werken voor derden	31	642	10.954	120	428		12.175
84	Opbrengst eigendommen				49			49
85	Waterschapsbelastingen							
86	Bijdragen van derden	75	63		63	25		226
87	Onttrekkingen voorziening				188	60		248
88	Onttrekking reserves	24	39					64
89	Geactiveerde lasten	764	541	246	95	80		1.727
Totaal Baten		1.395	1.350	11.200	695	704		15.344
Saldo Baten en Lasten		3.624	11.272	12.307	2.461	10.113	19.676	59.453
47	Doorberekeningen	3.281	4.955	3.407	3.048	4.986	-19.676	
Te dekken		6.906	16.226	15.713	5.508	15.099		59.453

Bijlage C: Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren

VERDELING SALDOKOSTEN PER PROGRAMMA NAAR TAAK						
in € 1.000	1. Waterveiligheid & Rampenbestrijding	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Water & Maatschappij	5. Bedrijfs- voering	Saldo
Watersysteem	6.815	16.226		3.367	7.828	34.236
Zuiveren	91		15.713	2.141	7.271	25.216
Totaal	6.906	16.226	15.713	5.508	15.099	59.452

Bijlage D: Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa

Omschrijving	Stand 1-1-2017			MUTATIES IN 2017		Stand 31-12-2017			Rente
	Aanschaf-prijs	Cumulatie ve vermin-deringen	Boek-waarde	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Aanschaf-prijs	Cumulatie ve vermin-deringen	Boek-waarde	
Aandelen Ned. waterschapsbank	154.127		154.127			154.127		154.127	3.511
Aandelen Monumentenfonds	110.000		110.000			110.000		110.000	2.505
Betaalde waarborgsommen	68		68			68		68	
Totaal	264.195		264.195			264.195		264.195	6.016

Bijlage E: Vaste schulden

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente %	Looptijd (jaren)	Vervaldag rentenota	Stand 1-1-2017	MUTATIES IN 2017		Vervaldag	Stand 31-12-2017	Betaalde rente	Verschuldigde rente per 1-1-2017	Verschuldigde rente per 31-12-2017	Ten laste van het boekjaar komende
					Vermeerderingen	Aflossingen						
1. Vaste geldleningen												
12.000.000	0,052	15 jaar	04-06	799.999		799.999	04-06	0	41.920	24.118	0	17.802
13.000.000	0,040	20 jaar	18-06	4.550.000		650.000	18-06	3.900.000	182.683	98.098	84.084	168.669
13.613.406	0,061	20 jaar	18-01	2.722.681		680.670	18-01	2.042.011	165.267	157.117	117.837	125.987
13.613.406	0,059	20 jaar	17-11	2.722.681		680.670	17-11	2.042.011	159.821	19.266	14.450	155.005
9.000.000	0,046	30 jaar	01-10	6.300.000		300.000	01-10	6.000.000	289.170	72.094	68.661	285.737
10.000.000	0,043	20 jaar	12-02	5.500.000		500.000	12-02	5.000.000	237.325	209.366	190.333	218.292
11.000.000	0,046	30 jaar	01-10	8.066.667		366.667	01-10	7.700.000	374.697	93.418	89.171	370.450
2.000.000	0,036	25 jaar	01-01;04;07;10	1.483.868		86.022	01-01;04;07;10	1.397.846	54.013	0	0	54.013
10.000.000	0,025	9 jaar	01-07	4.444.445		1.111.111	01-07	3.333.334	109.333	54.816	41.112	95.629
10.000.000	0,027	10 jaar	24-06	4.000.000		1.000.000	24-06	3.000.000	109.600	57.052	42.789	95.337
3.600.000	0,023	10 jaar	01-09	1.440.000		360.000	01-09	1.080.000	33.408	11.075	8.306	30.639
10.000.000	0,035	10 jaar	22-03	5.000.000		1.000.000	22-03	4.000.000	177.000	137.721	110.176	149.455
15.000.000	0,025	10 jaar	03-04	9.000.000		1.500.000	03-04	7.500.000	225.900	168.342	140.285	197.843
15.000.000	0,018	10 jaar	18-12	9.000.000		1.500.000	18-12	7.500.000	160.200	5.706	4.755	159.249
15.000.000	0,020	10 jaar	19-2-2013	10.500.000		1.500.000	19-2-2014	9.000.000	211.050	182.139	156.119	185.030
15.000.000	0,019	10 jaar	17-07	10.500.000		1.500.000	17-7-2014	9.000.000	198.975	91.038	78.032	185.969
10.000.000	0,019	10 jaar	4-7-2013	7.000.000		1.000.000	4-7-2014	6.000.000	131.600	64.899	55.627	122.328
33.337.375	0,040	17 jaar	26-8-2013	33.337.375		0	26-8-2025	33.337.375	1.317.826	458.531	458.531	1.317.826
10.000.000	0,021	10 jaar	10-1-2014	8.000.000		1.000.000	10-1-2024	7.000.000	167.200	162.619	142.292	146.873
10.000.000	0,011	10 jaar	30-10-14	8.000.000		1.000.000	30-10-2024	7.000.000	86.400	14.676	12.842	84.566
10.000.000	0,009	10 jaar	7-01-15	9.000.000		1.000.000	7-1-2025	8.000.000	79.200	77.898	69.243	70.545
251.164.187				151.367.717	0	17.535.139		133.832.578	4.512.588	2.159.989	1.884.645	4.237.244
1. Geldlening onder borgstelling waterschap												
a. Per 17 december 2014 heeft Hefpunt een lening van € 1.000.000 afgesloten bij de NMB, tegen een rentepercentage van 0,67 en een looptijd van 5 jaar.												
Het waterschap staat voor 26% borg voor deze lening.												
2. Waarborgsommen												
Onderhoudsweg zeewering				26.532				26.532				1.327
Ontvangen waarborgsommen verrekijers OZD				113				113				6
Ontv. Waarborgsommen toegang Garnerwolde				2.015				2.015				101
Totaal waarborgsommen				28.660	0	0		28.660	0	0	0	1.434

Bijlage F1: Overzicht investeringen per programma

(bedragen * € 1.000)

Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) subsidie	(3=1-2) saldo	(4) activering eigen uren	(5) activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal
Primaire waterkering	45.248	38.435	6.813	0	17	6.830
Regionale keringen	12.955	6.300	6.655	428	320	7.403
Calamiteitenbestrijding	90	15	75	0	0	75
Waterveiligheid en rampenbestrijding	58.293	44.750	13.543	428	336	14.307
KRW	1.603	157	1.446	105	10	1.560
WB21	1.855	50	1.805	131	23	1.959
Waterbeheersing	1.973	284	1.690	80	11	1.780
Kunstwerken	1.842	525	1.317	126	18	1.460
Bodemdaling	475	275	200	36	1	237
Verdrogingsbestrijding	0	0	0	0	0	0
Tractie	700	0	700	0	0	700
Voldoende en gezond water	8.447	1.291	7.157	479	62	7.697
Rioolwaterzuiveringen	1.473	9	1.464	23	4	1.490
Rioolgemalen	1.700	0	1.700	105	31	1.836
Persleidingen	355	0	355	21	7	384
Energiebesparende maatregelen	1.910	0	1.910	38	18	1.965
Gezuiverd water	5.438	9	5.429	186	60	5.675
Vaarrecreatie (bruggen-sluizen)	1.500	0	1.500	77	18	1.595
Water en maatschappij	1.621	25	1.596	77	18	1.691
Informatievoorziening bedrijfsprocessen	635	0	635	0	0	635
Bedrijfsvoering	635	0	635	0	0	635
Totaal programma's	74.434	46.075	28.359	1.171	476	30.006

Bijlage F2: Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2017

Overzicht voorgenomen investeringen (bestedingen) Jaarplan 2017					
Programma	Project	Bestedingen 2017	Vaststelling krediet	subsidie	saldo
1	Toetsing primaire keringen	927.500	B	0	927.500
1	Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage)	3.500.000	A	0	3.500.000
1	nHWBP project Delfzijl-Eemshaven	40.000.000	B	37.760.000	2.240.000
1	nHWBP project Lauwersmeerdijk	750.000	C	675.000	75.000
1	Vervangen electrosloten Ommelanders zeedijk	70.642	B	0	70.642
1	Dijkpark Garmerwolde	1.000.000	B	0	1.000.000
1	Kering Eemskanaal	5.000.000	B	3.300.000	1.700.000
1	Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	5.000.000	C	3.000.000	2.000.000
1	Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/Reitdiep	1.500.000	C	0	1.500.000
1	Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/Reitdiep	455.000	B	0	455.000
1	Netcentrisch werken	50.000	A	0	50.000
1	Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	40.000	B	15.000	25.000
2	Tractie (kranen, maaiparaatuur en tractoren en auto's)	700.000	A	0	700.000
2	Aankoop maaipaden	40.000	A	0	40.000
2	Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	80.000	B	0	80.000
2	Aanleg 4 km natuurvriendelijke oever	250.000	B	150.000	100.000
2	Inrichting natuurvriendelijke oevers (2 km)	120.000	B	0	120.000
2	Afronding aanleg onderhoudspaden landinrichting Peize	90.000	B	0	90.000
2	Beekherstel Oostervoortschediep (fase 3)	300.000	B	0	300.000
2	Dwarsdiep inrichting KRW	125.000	C	0	125.000
2	Herinrichting Startenhuizenmaar	200.000	A	100.000	100.000
2	Herstel beschoeien en kades Usquerdemaar	240.000	B	0	240.000
2	Kade Damsterdiep Solwerderstraat	750.000	C	0	750.000
2	Kennisontwikkeling watersysteem	60.000	A	0	60.000
2	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	50.000	C	0	50.000
2	Maatregelen n.a.v. peilbesluiten (Smildegevee)	63.000	B	0	63.000
2	Maatregelen nav peilbesluiten (o.a. NBW polders)	100.000	C	0	100.000
2	Peilbesluiten bodemdaling, voorbereiding uitvoeringsprogramma 2017-2021	100.000	C	100.000	0
2	Optimalisatie vspassage Sterrebos	250.000	C	0	250.000
2	Realisatie Vispassages	349.512	B	0	349.512
2	Start vergroten gemaal schaphalsterzijl	450.000	C	0	450.000
2	Stedelijk water	50.000	C	0	50.000
2	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	150.000	B	50.000	100.000
2	Vermindering landbouwemissies (bijdrage NZV aan DAW)	100.000	C	0	100.000
2	Vispasseerbaar maken Cleveringsluis	18.000	B	7.000	11.000
2	Voorbereiden watervasthouden beekdal Dwarsdiep	175.000	C	0	175.000
2	Voorbereiding en uitvoeren inrichting moeraszone Paterswoldsemeer	120.000	B	0	120.000
2	Voorbereiding herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en 2e schil	200.000	C	0	200.000
2	Voorbereiding Optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermaden	50.000	B	0	50.000
2	Voorbereiding realisatie waterberging Driepolders + compartimentering	100.000	C	0	100.000
2	Voorbereiding waterberging de dijken	100.000	B	0	100.000
2	Waterstructuurplan Eemshaven	500.000	C	0	500.000
2	Waterstructuurplan Stadspark	250.000	C	83.500	166.500
2	Aanpassing bodemdalingsgemaal Den deel	150.000	B	150.000	0
2	Aanpassing bodemdalingsgemaal Den deel	125.000	A	125.000	0
2	Onderzoek en voorbereiding plaatsen pompen in Cleveringsluis Lauwersoog en/of keringen Lauwersmeer	150.000	B	0	150.000
2	Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	900.000	C	450.000	450.000
2	Start oplossen vismigratie knelpunten	30.000	C	0	30.000
2	Start renovatie en elektrificatie boezemgemaal	370.000	C	75.000	295.000
2	Uitvoering renovatie/optimalisatie poldergemaal	450.000	B	0	450.000
2	Bijdrage inlaat Teroelsterkolk Lemmer	121.500	A	0	121.500
2	Grondwateranalyses en beheeroptimalisatie	20.000	B	0	20.000
3	Afronding/nazorg persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden	130.000	B	0	130.000
3	Voorbereiding bouw rwzi Westerkwartier + aanleg persleidingen en rioolgemaal Zuidhorn / Gaarkeuken /Marum	422.500	B	0	422.500
3	Plaatsen debietmeters	250.000	B	0	250.000
3	Plaatsen debietmeters	125.000	A	0	125.000
3	Renovatie rioolgemaal	1.250.000	B	0	1.250.000
3	Renovatie transportleidingen	125.000	A	0	125.000
3	Transportleiding en rioolgemaal Hoogkerk	25.000	B	0	25.000
3	Buiten werking stellen RWZI Hoogkerk	100.000	A	0	100.000
3	Cados rwzi Ulrum	50.000	B	9.000	41.000
3	Ce markering	100.000	B	0	100.000
3	Groot onderhoud rwzi's	250.000	A	0	250.000
3	Procesautomatisering RWZI's	50.000	B	0	50.000
3	Procesautomatisering RWZI's	650.000	C	0	650.000
3	Uitvoering energiebesparende maatregelen RWZI's	400.000	A	0	400.000
3	Zonnepanelen (afronding realisatie)	10.000	B	0	10.000
3	Realisatie slibbehandeling RWZI Garmerwolde	1.500.000	B	0	1.500.000
4	Onderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	21.000	B	0	21.000
4	Groot onderhoud bruggen	1.500.000	B	0	1.500.000
4	Herstel Sluisfront Noordpolderzijl	100.000	A	25.000	75.000
5	Aansluiten op basisregistratie	80.000	B	0	80.000
5	Basisregistratie Grootchalige Topografie	15.000	B	0	15.000
5	Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	350.000	A	0	350.000
5	Implementatie Windows10/ vernieuwing werkplekken	150.000	A	0	150.000
5	Informatiebeveiliging	40.000	B	0	40.000
T		74.433.654		46.074.500	28.359.154
	Vaststelling krediet:				
	A: vaststelling krediet bij Jaarplan 2017				
	B: reeds eerder verstrekt				
	C: apart voorstel in 2016/2017 aan algemeen bestuur				

Toelichting op A Investerings 2017

Programma Waterveiligheid en rampenbestrijding

Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage) € 3.500.000

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de kosten van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermings-programma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Jaarlijks dragen de waterschappen hiervoor in totaal € 180 miljoen aan bij. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De jaarlijkse bijdrage van Noorderzijlvest bedraagt € 3,4 miljoen.

Netcentrisch werken € 50.000

Bij de bestrijding van calamiteiten zorgt een netcentrische werkwijze voor een centraal beschikbaar "waterbeeld", dat op ieder willekeurig moment voor alle partners in de veiligheidsregio zichtbaar is. Hierdoor is sprake van een snellere beeldvorming en daarmee een sneller besluitvormingsproces tijdens de bestrijding van calamiteiten. In 2017 wordt deze werkwijze samen met de regiopartners geïmplementeerd, waarbij binnen dit traject een keuze wordt gemaakt voor een ondersteunend (ICT) systeem.

Programma Voldoende en Gezond water

Aanschaf Tractie € 700.000

Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiparaatuur en overige aanbouwparaatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.

Aankoop maaipaden € 40.000

Jaarlijks opgenomen krediet, dat wordt gebruikt voor het aankopen van (delen van) onderhoudsstroken in trajecten waarin deze nog ontbreken.

Herinrichting Startenhuizermaar € 200.000

Eind 2016 zijn delen van het Startenhuizermaar gebaggerd. In 2017 zullen waterhuishoudkundige knelpunten in de waterafvoer weggenomen worden door verbreding van delen van het Startenhuizermaar. Dit wordt gecombineerd met de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Hiervoor is een POP subsidie aangevraagd van 50%.

Aanpassing bodemdalingsgemaal / vispassage Den Deel € 250.000

In 2016 is het bodemdalingsgemaal Den Deel aangepast naar aanleiding van een risico-inventarisatie (RI&E). In 2017 worden aanpassingen uitgevoerd ten aanzien van de viswering (voorkomen dat vis in het gemaal terecht komt) en de vervanging/aanpassing van de vispassage. Voor de uitvoering van deze maatregelen wordt een bijdrage van 100% verwacht vanuit de Bodemdalingscommissie.

Kennisontwikkeling watersysteem € 60.000

Vorbereidingen in verband met het ontwikkelen van kostenefficiënte maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit in het kader van het KRW/gebiedsproces. Dit betreft een Europees herijkingsproces waarin de reductie van normoverschrijdingen van metalen in het zuiden van ons beheergebied, milieuvreemde stoffen, de hoge nutriëntenconcentraties en de ecologie aangepakt worden.

Bijdrage groot onderhoud inlaatwerk Teroelsterkolk te Lemmer € 121.500

Het wetterskip Fryslân voert in 2017 renovatiewerkzaamheden uit aan het inlaatwerk Teroelsterkolk te Lemmer. Met dit inlaatwerk wordt in de zomermaanden IJsselmeerwater ingelaten en doorgevoerd naar de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's. Wij dragen voor een relatief gering deel bij in deze renovatiewerkzaamheden.

Programma Gezuiverd water

Plaatsen debietmeters € 125.000

Om de pompfunctie van de gemalen goed te kunnen monitoren is het nodig het debiet van een gemaal te meten. Deze gegevens geven op ieder moment inzicht in het functioneren van het gemaal. Met dit inzicht wordt het beheer en onderhoud van het gemaal geoptimaliseerd. Verstoringen in zowel het functioneren van het gemaal, als afwijkingen in de aanvoer naar een gemaal kunnen veel eerder worden opgemerkt. Meten van het debiet van een gemaal geeft inzicht, waarmee het debiet kan worden getoetst aan de afnameverplichting met gemeentes.

Renovatie transportleidingen € 125.000

In 2017 wordt een aantal knelpunten in onze riooltransportleidingen aangepakt. Het gaat daarbij voornamelijk om knelpunten die ontstaan zijn ten gevolge van plannen van derden. Een voorbeeld hiervan is de verlegging van een deel van de persleiding Groningen-Garmerwolde in verband met de plannen van de gemeente Groningen voor een transferium bij Driebond. De voorstudies zijn in 2016 verricht. Daarnaast starten de voorbereidingen om Friesland Campina Noordwijk direct aan te sluiten op onze persleiding.

Buitenwerking stellen rwzi Hoogkerk € 100.000

In 2016 is de bouw van het rioolgemaal Hoogkerk met bijbehorende transportleiding gerealiseerd. Hiermee kan de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie in Hoogkerk komen te vervallen. In 2017 wordt de oude rioolwaterzuiveringsinstallatie dan ook buiten werking gesteld. De geraamde kosten zijn voor het schoon maken en afvoeren van slib en grondonderzoek naar eventuele bodemverontreiniging.

Groot onderhoud rwzi's € 250.000

Bij het uitvoeren van groot onderhoud van rwzi's wordt in 2017 gewerkt aan de bergbezinktanks en de eerste straat waterlijn op de rioolwaterzuiveringsinstallatie Garmerwolde (oude installatie). Tevens worden er voorbereidingen gestart voor de optimalisatie van het bedrijfswater.

Uitvoeren energiebesparende maatregelen rwzi's € 400.000

Voor het uitvoeren van energiebesparende maatregelen in het kader van de MJA 3 afspraken zijn de volgende maatregelen gepland. Afronding van het project upgrading van de Sharon (deelstroom-behandelingsinstallatie van geconcentreerde afvalwaterstromen). Daarnaast worden de blowers (motoren beluchtingssystemen zuiveringsinstallaties) van Garmerwolde vervangen. In 2017 wordt gestart met onderzoek naar het optimaliseren van de gisting, secundair slib pasteuriseren. Als laatste onderdeel binnen het thema energiebesparing, wordt verder onderzoek uitgevoerd om het chemicaliënverbruik terug te dringen.

Programma Water en Maatschappij

Herstel Sluisfront Noordpolderzijl € 100.000

Ten behoeve van het behoud van het sluisfront van de cultuurhistorische sluis te Noordpolderzijl wordt deze hersteld. De oude sluis heeft geen waterhuishoudkundige functie meer. Het is echter wel een van de beeldbepalende en historische elementen in Noordpolderzijl. Gemeente en provincie zijn gevraagd om een financiële bijdrage te verlenen.

Programma Bedrijfsvoering

Gegevensbeheer / infosystemen onder architectuur € 350.000

Ondersteunen van de processen van het waterschap door optimale informatievoorziening. In 2017 zetten we daarvoor in op drie ontwikkelijnen : digitale dienstverlening, sturen & beheersen en samenwerken. Het zorgen voor informatievoorziening, afgestemd op de gewenste informatiebehoefte, op het gewenste niveau en van de juiste kwaliteit is ook voor 2017 de opdracht. In 2017 wordt vooral ingezet op:

- Dienstverlening via de website
- Zaakgericht werken
- Digitaliseren inkoop tot en met betalen
- Verbetering onderhoudsbeheersysteem
- Business Intelligence
- Voldoen aan de regels van informatiebeveiliging (BIWA)
- Aanschaf hardware.

Implementatie Windows 10 en inrichting werkplekken € 150.000

De huidige werkplek configuratie is gebaseerd op Windows 7. Deze is aan vervanging/vernieuwing toe. Hier wordt Windows 10 voor ingezet. Deze investering is bedoeld voor extra inzet (projectondersteuning) en aanschaf van nieuwe hardware.

Bijlage F3: Overzicht lopende kredieten (bestedingen) Jaarplan 2017 (B-investeringen)

Overzicht investeringen waarvoor reeds eerder krediet versprekt is											
Programma	Project	Totaal Krediet kosten	Totaal Krediet subsidie	Bestedingen t/m 2015	Prognose 2016 kosten	Subsidie t/m 2015	Prognose 2016 subsidie	Bestedingen 2017	Subsidie 2017	Restant besteding 2018 e.v.	Restant subsidie 2018 e.v.
1	Toetsing primaire keringen	1.187.500	-	-	260.000	-	-	927.500	-	-	-
1	nHWBP project Delt Zijl-Eemshaven	172.799.913	163.160.454	6.347.331	8.550.000	5.687.922	8.071.200	40.000.000	37.760.000	117.902.582	111.641.332
1	Vervangen electrosloten Ommeleider zeedijk	250.000	-	4.358	75.000	-	-	70.642	-	100.000	-
1	Optimalisatie/updates Modelering Hoogwater	100.000	-	-	85.000	-	10.000	40.000	15.000	25.000	25.000
1	Kering Eemskanaal (Aanpak Eemskanaal kade 2014)	8.035.000	4.300.000	3.703.041	1.750.000	-	1.359.351	1.350.000	891.000	1.231.959	2.049.649
1	Kering Eemskanaal (Damwanden trace Woltersum - Bronsluis)	32.500.000	29.500.000	14.181.926	700.000	12.873.000	619.074	3.650.000	2.409.000	13.968.074	13.598.926
1	Dijkpark Garnwerolde	8.005.000	-	2.984.293	500.000	-	-	1.000.000	-	3.020.707	-
1	Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/Reidiep	1.355.000	-	39.717	500.000	-	-	455.000	-	360.283	-
2	Vispasseerbaar maken Cleveringsluis	60.000	30.000	-	30.000	-	11.000	18.000	7.000	12.000	12.000
2	Af ronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	3.050.000	1.000.000	1.697.698	175.000	483.987	422.796	80.000	-	1.097.302	93.217
2	Aanleg 4 km natuurvriendelijke oever	250.000	150.000	-	-	-	-	250.000	150.000	-	-
2	Inrichting natuurvriendelijke oevers (2 km)	120.000	-	-	-	-	-	120.000	-	-	-
2	Herstel beschouwen en kades Usquedemaar	475.000	235.000	-	-	-	-	240.000	-	235.000	235.000
2	Maatregelen n.a.v. peilbesluiten (Smildepeeneen)	126.000	-	-	63.000	-	-	63.000	-	-	-
2	Realisatie Vispassages	690.000	-	319.052	20.000	16.467	-	349.512	-	1.436	16.467
2	Af ronding aanleg onderhoudspaden landinrichting Peize	1.412.000	-	613.918	350.000	-	-	90.000	-	358.082	-
2	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	290.000	65.000	16.698	80.000	-	30.000	150.000	50.000	43.302	15.000
2	Beekherstel Oostervoorstede (fase 3)	465.500	-	-	50.000	-	-	300.000	-	115.500	-
2	Voorbereiding Optimalisatie waterberging Elders- en Peizermadden	50.000	-	-	-	-	-	50.000	-	-	-
2	Voorbereiding en uitvoeren inrichting moeraszone Paterswoldsemeer	120.000	-	-	-	-	-	120.000	-	-	-
2	Voorbereiding waterberging de dijken	100.000	-	-	-	-	-	100.000	-	-	-
2	Aanpassing bodemdalingsemaai Den deel	246.719	246.719	-	129.900	-	129.900	150.000	150.000	33.181	33.181
2	Grondwateranalyses en beheeroptimalisatie	70.000	-	33.311	15.000	-	-	20.000	-	1.689	-
2	Uitvoering renovatie/optimalisatie poldergemalen	500.000	-	-	50.000	-	-	450.000	-	-	-
2	Orderzoek en voorbereiding plaatsen pompen in Cleveringsluis Lauwersoog en/of keringen Lauwersmeer	300.000	-	-	150.000	-	-	150.000	-	-	-
3	Plaatsen debietmeters	500.000	-	-	250.000	-	-	250.000	-	-	-
3	Af ronding/hazorg persleiding Uithuizen-Uithuizemeeden	130.000	-	-	-	-	-	130.000	-	-	-
3	Voorbereiding bouw n.w.z. Westervanier + aanleg persleidingen en rioolgemenalen Zuidhom / Gaarkeuken / Matum	700.000	-	22.504	127.500	-	-	422.500	-	127.496	-
3	Renovatie rioolgemenalen	1.700.000	-	-	400.000	-	-	1.250.000	-	50.000	-
3	Transportleiding en rioolgemaal Hoogkerk	650.000	349.000	41.174	530.301	394.833	45.833	25.000	9.000	53.525	9.000
3	Ce markering	450.000	-	97.808	150.000	-	-	100.000	-	102.192	-
3	Processautomatisering RWZI's	100.000	-	-	50.000	-	-	50.000	-	-	-
3	Zonereparaten (af ronding realisatie)	385.000	-	-	375.000	-	-	10.000	-	-	-
3	Realisatie slibbehandeling RWZI Garnwerolde	7.000.000	-	-	200.000	-	-	1.500.000	-	5.300.000	-
4	Orderzoek watersysteem, hydrologie, hoogwater/droge voeten	452.000	-	393.253	19.000	12.076	-	21.000	-	18.747	12.076
4	Groot onderhoud bruggen	3.000.000	-	729.153	360.000	-	-	1.500.000	-	410.847	-
5	Aansluiten op basisregistratie	100.000	-	18.756	3.000	-	-	80.000	-	1.756	-
5	Basisregistratie Grootchalige Topografie	155.000	-	107.672	30.000	-	-	15.000	-	2.328	-
5	Informatiebeveiliging	65.000	-	-	25.000	-	-	40.000	-	-	-
T		248.819.632	199.036.173	32.083.112	16.082.449	19.468.285	10.607.488	55.637.154	41.441.000	144.516.917	127.519.400

Bijlage G: Overzicht kengetallen Jaarplan 2017

Door de Unie van Waterschappen is een raamwerk ontwikkelt waarmee de financiën van een waterschap integraal in beeld kan worden gebracht. Het betreft drie aspecten: de taakuitoefening, de financiële positie en de belastingen. Onderstaande kengetallen worden zowel in de begroting als in jaarrekening opgenomen. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met het landelijk gemiddelde (concept rapport Waterschapspeil 2016; gegevens over het jaar 2015).

1. Kwaliteit taakuitoefening (kernindicatoren Waterschapspeil)		Waterschap Noorderzijlvest		Waterschapsspiegel 2016 (rekening 2015)	
a.	Aandeel primaire waterkeringen dat aan de veiligheidsnormen voldoet	68,0%		69,0%	
b.	Lengte van de getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	5 km (van 50 km)		5.122 km (van 8.400 km)	
c.	Aandeel van het beheergebied dat voldoet aan de normen ter voorkoming van wateroverlast	97,2%		99,0%	
d.	Aandeel van de meetpunten waar het oppervlaktewater voldoet aan de normen voor prioritaire en gevaarlijke stoffen	Niet bekend		41,0%	
e.	De “zuiveringsprestatie”, de mate waarin zuurstofbindende stoffen, fosfaat en nitraat uit het afvalwater worden verwijderd; stand 2015 (2014)	85,2% (84,6%)		87,2% (86,6%)	
2. Investeringsuitgaven		Jaarplan 2017	Jaarplan 2016	Jaarrapportage 2015	Waterschapsspiegel 2016
a.	Netto investeringsuitgaven	28,4 mln	27,4 mln	18,0 mln	31,4 mln
b.	EMU-saldo	-\13,9 mln	-\12,9 mln	-\1,9 mln	-\5,9 mln
3. Financiële positie					
a.	Netto schuld quote (vaste en vlottende schulden-vorderingen/totale opbrengsten) (definitie Unie)	Geen balans	Geen balans	260%	258%
b.	Netto schuld quote (vaste leningen/belastingopbrengsten) (definitie Waterschapspeil)	255% (1/1/2017)	290% (1/1/2016)	296%	263%
c.	Rentegevoeligheid (effect 1% hogere rente over het financieringstekort)	0,7 mln	0,5 mln	n.v.t.	n.v.t.
d.	Weerstandvermogen (capaciteit/benodigd)	2,2	2,0	2,3	3,3
e.	Saldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming)	-\0,8 mln	-\0,6 mln	-\1,1 mln	n.v.t.
f.	Kapitaallasten als percentage van de totale kosten (afschrijving en externe rente/totaal lasten)	28,9%	30,1%	29,8%	26,1%
4. Lastenontwikkeling			Jaarplan 2017	Jaarplan 2016	Waterschapsspiegel 2016 (belasting 2016)
a. Realisatie afspraak Bestuursakkoord Water			Zie paragraaf 3.3 van het jaarplan		
b. Hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde			€ 369	€ 368	€ 316
c. Stijging lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde			0,2% (t.o.v 2016)	1,4% (t.o.v 2015)	1,5% (t.o.v 2015)
d. Hoogte lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde			€ 2.755	€ 2.673	€ 2.897
e. Stijging lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde			3,1% (t.o.v. 2016)	4,8% (t.o.v. 2015)	3,9% (t.o.v. 2015)